

KAPITOLA ČTVRTÁ

Nejzelenější trávník

POKUD OTEC zrovna nepracoval na domě, anebo neposlouchal Hlas Ameriky, míval ještě jednoho vášnivého koníčka. Rád cestoval prstem po glóbusu na stole svojí pracovny. Oplýval dobrodružným duchem Kryštofa Kolumba, ale pasový úřad mu už dvacet let nedovolil opustit hranice české kotliny. O výletu do ciziny jiné než Polska si mohl nechat akorát zdát, anebo nanejvýš namířit ukazovák na místa, o nichž snil, že je jednoho dne navštíví. Často jsem ho doprovázela na virtuálních eskapádách. Plachtili jsme rukou nad Tichým oceánem a přelézali Kordiliéry. Společně jsme prozkoumali Chihuahuanskou poušť, objeli Solné jezero a celý Utah. Spojené státy pro nás tradičně představovaly nejprůtazlivější destinaci na světě. Otec mě naučil názvy padesáti amerických států včetně hlavních měst. Během toulek Novým světem se jeho žlutavé oči pokaždé rozzářily vzrušením. Poslouchali jsme přitom kazety s Johnny Cashem a probírali historii dobývání Divokého západu. Milovala jsem příběhy o osadnících, kovbojích a indiánech nabité mužnou morálkou a dobrodružstvím.

„Americká společnost neklade překážky individuálnímu rozvoji.“ Poučoval mě zasvěceně. „Každý občan Spojených států má právo svobodně uskutečňovat své sny, za předpokladu, že neporušuje svobodu jiných občanů.“ Něžně otřel americký kontinent prachovkou. „Kanada a Spojené státy jsou jediné země na celé planetě, kde dodnes vládne pionýrský duch a férovost.“ Nadšeně bájil s prstem ponořeným do Mississippi. „Bejvali bychom se s mámou usadili v USA, kdybychom se v osmašedesátém rozhodli emigrovat.“

„Co s tím mají společného pionýři, tati?“ Zamračila jsem se.

Výraz pionýr ve mně automaticky vyvolával negativní asociaci. Přišly mi na mysl děti ve světle modrých košilích a červených šátcích kolem krku asistující při každoročních bolševických oslavách. Něco jako ministranti materialistického náboženství dělnické třídy.

„Cizí slova mají často kořen úplně jinde, než bys čekala. Nemůžeš je soudit podle jejich zpolitizovaných významů.“ Poučil mě otec. „Pionýři byli původně hrdinové a objevitelé, co se nebáli přebrodit neznámejma močálama a překonat poušť v naději, že najdou zaslíbenou zem.“ Zapálil si Spartu a vyfoukl oblaka kouře nad Skalisté hory. „Byli to stateční lidi, který učinili světoborný objevy a inspirovali společenské a technické pokrok.“ Odkášlal si. „Osobně bych definoval pionýra jako zvědavého ducha, kterej se nikdy nelekne smrti, necouvne před žádnou překážkou a nezáleží mu až tak na tom, aby svým úsilím zbohatnul, protože smysl života nefalšovanýho pionýra je snaha o lepší život pro všechny.“

V duchu jsem si vybavila Paula Newmana s Robertem Redfordem, cválající na koních skrze Grand Canyon ve filmu, co jsem s tátou před nějakým časem viděla v kině. Nebyla jsem si stoprocentně jistá, jestli populární hollywoodští herci ztělesňovali pionýry, anebo měli blíž k banditům. Americké filmy byly další otcova vášeň. Western Butch Cassidy a Sundance Kid viděl nejmíň desetkrát, ale jeho nejoblíbenější kovbojka byla V pravé poledne. Nikdy nezapomněl uvést Garyho Coopera jako ideální příklad amerického hrdiny.

„Miluju tu scénu, kdy se Gary sám neohroženě postaví bandě násilných pistolníků, který terorizují jeho městečko, zatímco se většina vážených občanů podělá strachy a odmítne statečného šerifa podpořit.“ Otec posunul ukazovák z Texasu o kus dál do Nového Mexika. „Podívej se. Tady se to stalo.“ Zabuřel ochraptělým hlasem. „Jedinej, kdo se nebál zůstat po Garyho boku, byla Grace Kelly, co hrála roli jeho zbožný ženy. Společně se postavili na odpor invazi barbarských živlů. Nepřipomíná ti to něco?“

„Hmmm. Zní to hodně jako to, čím jste prošli vy dva s mámou.“ Roztočila jsem glóbus a klouzala prstem podél rovníku. „Myslíš si o sobě, že seš taky pionýr? Nebál by ses pustit bez kompasu napříč africkou džunglí?“

Přistála jsem prstem na Pobřeží slonoviny a pokračovala proti proudu po řece Kongo až do jezera Viktorie a k pramenu Bílého Nilu. Jako další cíl jsem si vytkla Kilimandžáro. Pak jsem přeletěla Sudánskou poušť a Saharu směrem na Gízu, abych se podívala na pyramidy.

„Ty brďo. Představ si, jak dlouho bychom tuhle vzdálenost překonávali na velbloudech.“ Počítala jsem kilometry dun. „Koukej. Kousek odsud bydlí Marta. Nepůjdeme ji navštívit?“ Přeplavila jsem ukazovák přes Středozemní moře a dotkla se poloostrovu podobnému dámské kozačce. „Hele tati? Proč pořád říkáš, že Itálie je na západě, když je na jihu. Nedává to žádnéj smysl.“

V době normalizace pojmy východu a západu obsahovaly ještě jiný důležitý význam, než jen ručičky buzoly. Z otcových slov jsem mívala pocit, že jeho orientační smysl funguje naopak. V očekávání politického úsvitu se zásadně obracel k západu. Východní směr naopak spojoval s temnotou a studenými větry, které podle něj vanuly hlavně z Kremlu.

„Jak to, že je Rakousko součástí západního bloku, když Vídeň leží na východ od Prahy?“ Ukázala jsem mu na mapě, sotva jsem dvěma prsty překročila Alpy. „A východní Německo je naopak na severu.“

Nahořklý úsměv zvlnil otcovy rty.

„Víš. Politická geografie se poněkud liší od přirozeného uspořádání světa.“ Vysvětloval mi trpělivě. „Všimni si, jak je česká kotlina vklíněná dovnitř masy německého teritoria. Na první pohled je zřejmé, že naše část střední Evropy patřila k západnímu bloku, ale vinou umělého politického rozhodnutí jsme se po druhé světové válce ocitli na sovětský straně šachovnice.“ Sledovala jsem otcův palec a ukazovák vyměřující pozici rodné vlasti v srdci kontinentu jako kružítko. „Náš národ je možná malej a bezvýznamnej.“ Pokračoval v přednášce. „Obývá ale strategické místo, na kterém tradičně visí geopolitická rovnováha celé Evropy. Roosevelt se dopustil klíčové chyby, když nás strčil do chřtánu Stalinovi. Kdyby bývali amíci tušili, kolik je v Čechách uranu, určitě by si to dvakrát rozmysleli.“

Otcův ukazovák pokračoval v cestě dolů k úzkému průlivu mezi Středozemním a Černým mořem. „Podívej se.“ Zabořil špičku prstu vedle Istanbulu. „Tuhle tenkou úžinu českýj národ zaplatil čtyřiceti lety života v komunismu.“ Drhnul prstem modrý proužek mezi Řeckem a Tureckem, jako by chtěl zmíněný kus moře vymazat z mapy. „Američani nás na konci války vyměnili za strategickou kontrolu Bosporu a Dardanel.“ Otcův prst se posunul ke Krymu. „V únoru 1945 v Jaltě rozkrájela Velká trojka Evropu jako pizzu.“ Dívala jsem se, jak si otec zapaluje další cigaretu. „Franklin Deleanor Roosevelt tenkrát přes Churchillův odpor souhlasil s osvobozením Prahy Rudou armádou. Takže navzdory bleskovému postupu generála Pattona, Eisenhower nařídil spojenecké armádě, aby se na začátku května zastavila

na demarkační linii za Plzní.“ Názorně načrtl prstem neviditelnou čáru napříč střední Evropou, aby mi demonstroval výsledek politické úmluvy. „Padesát kilometrů od Prahy Yankeeové se zbraněma v klíně klidně sledovali krvavej masakr na pražských barikádách, když pár dní před koncem války povstalci zablokovali cestu zbytkům utíkající německý armády.“

Dozvěděla jsem se od otce, že místní hrdinové opožděně povstali k souboji s poraženým wehrmachtem v naději blížícího se osvobození. Proti jejich očekávání západní spojenci nepřišli povstalcům vytrhnout trn z paty. Rusové si zase dali na čas, než si na tancích dojeli z Berlína do Prahy pro vítěznou snítku šeríku. Ozbrojená intervence hitlerovských Vlasovců ve prospěch národního odboje sice do určité míry zmírnila kruté následky špatně načasované revoluce, ale polepšeným zběhům Rudé armády to nakonec stejně nepomohlo. Většina z nich putovala do sibiřského Gulagu.

„Tomu vážně nerozumím.“ Málem se mi nahrnuly slzy do očí. „Jak se k nám mohli spojenci chovat tak proradně?“ Popotáhla jsem nosem. „Máma pořád vypráví o tom, jak byli Američani přátelský a štědrý, když osvobozovali Plzeň. Vyhrávali na ulicích jazz a tancovali boogie-woogie s českýma holkama. Dětem prej rozdávali žvejkačky a čokoládu.“

„No jo, Trumpetko.“ Pokrčil rameny otec. „Politický zákulisí je zatraceně temný a hraje se v něm o něco úplně jinýho, než co se zdánlivě odehrává na jevišti.“ Žluté oči se mu leskly za obroučkami silných dioptrií. „Nebylo to konečně poprvé ani naposledy, kdy nás naši spojenci obětovali širším geopolitickým zájmům.“ Připomněl mi truchlivě. „Před válkou nás Francouzi s Angličanama zradili v Mnichově, když Hitlerovi nechali sblajznout Sudety. V osmašedesátým západ taky nehnul prstem, aby nás ochránil před okupací. Většinu západních vlád se vysloveně hodilo, že sovětská armáda zat'ala Pražskýmu jaru tipec.“ Otec znechuceně odsunul glóbus do pozadí psacího stolu. „Měli dost vlastních problémů se studentskými rebeliemi. Poslední, co je zajímalo, bylo pomáhat mladým Čechoslovákům v boji s konzervativním křídlem strany.“

Rozčilovalo mě pomyšlení na to, že Američanům prachmálo záleželo na osudu bratrského národa, ačkoli jsme k nim vzhlíželi jako k zachráncům. Očividně se jednalo o jednostrannou milostnou aféru.

„Vsadila bych se, že Stalin na Roosevelta ušil nějakou boudu.“ Odmítala jsem amerického prezidenta činit zodpovědným za ztráty životů. „Stalin byl lhář a masovej vrah. To přece vědí všichni.“

Zoufale jsem potřebovala najít nějakou racionální omluvu, která by mi pomohla uchovat si pevnou víru ve férovost amerických vůdců a v roli USA jako globálního rozhodčího v zápase o světovládu. Dětství za železnou oponou by bylo nesnesitelně depresivní, kdybych si naivně nemyslela, že je svět na druhé straně plotu mnohem lepší než ten, v kterém jsme žili my. Washingtonští politici museli být zkrátka mnohem poctivější a schopnější než naši nenávidění papaláši.

Televizní zprávy co chvíli ukazovaly záběry amerických bomb vybuchujících u nepřátelských strategických cílů a nebo jihokorejskou policii mlátící neozbrojené studenty v ulicích Soulu. Veškeré očitě důkazy očerňující život na západě jsem však zarytě považovala za fotomontáž, produkt komunistické propagandy. Musela jsem se smát, když bolševický mainstream závistivě obviňoval západní demokracii z cynismu a korupce.

Podobné nesmysly hluboce urážely moji inteligenci.

Odmalička jsem stranila západu. Když jsem si na ulici hrávala s místními dětmi na druhou světovou válku, buď jsem bojovala pod anglickou, anebo americkou vlajkou. Pokud se někdy náhodou stalo, že počet pilotů RAF a amerických mariňáků převýšil bojovníky Rudé armády, tvrdohlavě jsem odmítala přejít na sovětskou stranu. „Než dělat Rusa, to už můžu bejt rovnou německej nacista.“ Raději jsem přijala roli nepřítele.

Spojené Státy pro mě reprezentovaly skutečný ráj na zemi a evropské západní země jsem vnímala jako cestu vedoucí k jeho pozlacené bráně. Sestriny dopisy mě v této víře utvrzovaly. Lesklé pohlednice, které nám posílala z Itálie, znázorňovaly sluncem zalité vily a zlaté pláže, lemované červenými kabriolety a motorkami. Opálení lidé v krásných šatech se procházeli pod palmami. Když jsem přitiskla nos k barevnému papíru, měla jsem pocit, že cítím libou vůni svobody. Zavřela jsem blaženě oči a skoro se mi zdálo, že slyším zvuk šplouchajících vln na azurovém pobřeží.

Kdykoli jsem v poštovní schránce objevila voňavou obálku s italskou poštovní známkou, upalovala jsem s ní za rodiči. „Hurá. Píše nám Marta!“ Mávala jsem dopisem nad hlavou jako olympijskou pochodní.

Večer jsme si u jídelního stolu nahlas předčítali sestřiny eseje.

„Tak co? Už se Gianni s Martou přestěhovali do nového bytu?“ Pozorovala jsem máti, jak rozkládá stránky dopisního papíru, popsané drobným písmem.

V Martiných raných dopisech jsme se dočetli, že Gianni dostal pracovní nabídku od jedné respektované severoitalské firmy, zabývající se výrobou pneumatik. Po prvních pár měsících společného bydlení s tchánem a tchyní se mladý pár chystal učinit první krok k nezávislosti. Gianniho rodné město bylo velmi pamětihodné a signora Pappazzani se ukázala jako výtečná kuchařka, ale Marta se stejně nemohla dočkat, až se s Giannim konečně přestěhují do svého. Netrpělivě se připravovala na nový život v Turíně, jenže z nějakého neznámého důvodu se její manžel pořád nemohl rozhoupat k odjezdu.

Během léta nám Marta vykreslovala život v Itálii v zářivých barvách, avšak s přicházejícím podzimem její nadšení postupně ztrácelo na intenzitě, až nakonec úplně vybledlo a rozpilo se v říjnových deštích. Její stránky byly kratší a tón jejích dopisů zněl unaveně. Naposledy nám napsala, že se život signora Pappazzaniho ocitl ve vážném nebezpečí. Zdravotní experti prý Gianniho otci dávali pár měsíců života. Signora Pappazzaniová se psychicky zhroutila a v slzách zapřísáhla jediného syna, aby jí v těžké chvíli neopouštěl. Nakonec se Gianni rozhodl lukrativní nabídku v Turíně odmítnout a přijal místo toho špatně placenou práci učitele matematiky na místním gymnáziu.

Ačkoli signor Pappazzani v minulosti pracoval jako řidič autobusu, už léta byl v plném invalidním důchodu. Z toho, co psala Marta, vyplývalo, že mu jeho mobilní profese v mládí poskytovala nespočet příležitostí podvádět frigidní manželku, než ho rakovina tlustého střeva odsoudila do předčasné penze. Následovala řada těžkých operací včetně kolostomie a signor Pappazzani skončil v mstivé péči žárlivé ženy. Stát mu sice vyplácel tučné odškodné, ale paní Pappazzaniová ho nutila dodržovat netučnou dietu. Marta pobaveně konstatovala, že tchán pokračuje v podvádění nepřejícné manželky po jídáním pokrmů, které ohrožovaly jeho trávicí ústrojí. Pravidelně se předávkovával parmezánem a červeným vínem a potom celou noc umíral. Dramatické rodinné epizody umožňovaly signoře Pappazzaniové prožívat roli ukřivděné oběti. Nutila Gianniho, aby opustil teplou náruč svojí mladé ženy a do rána bděl u otcovy smrtelné postele.

Ke konci podzimu se Martin rukopis začal podezřele hroutit. Z prostoru mezi jejími řádky vyzařoval hluboký smutek. Mladý pár dosud obýval jediný pokoj na stejném patře s Gianniho

rodiči. Paní Pappazzaniová v domě úzkostlivě udržovala čistotu a nedovolila Martě používat kuchyň. Pedanticky prý trvala na tom, aby se všichni dostavili k jídlu v přesně určeném čase. Neviděla ráda, když si Gianni s Martou vyšli někam ven na večeri. V domě se sice nacházel přízemní byt, ale paní Pappazzaniová ho raději levně pronajímala nějaké cizí stařeně, než by novomanželům dovolila žít nezávislý život o patro níž. Gianniho plat byl nízký a mladý pár si nedokázal uspořit na zálohu pronájmu jiného bydlení. Začínalo to vypadat, že se italské tchyni podařilo uvěznit syna s novopečenou snachou v jejím zpackaném manželském životě.

V posledním dopise Marta popisovala, jak jednoho nedělního rána italská tchyně vrazila do novomanželské ložnice s vysavačem v ruce. Oblečena v květované zástěře, s neodmyslitelnými gumovými rukavicemi na ruku, nenamáhala se ani zaklepat. Když se Gianni pokusil matčině indiskreci vzepřít, žalovala sestra, signora Pappazzaniová ukázala prstem na nástěnné hodiny a pohrdavě prohlásila, že by jí ve snu nenapadlo, že se tak mladí lidé budou v devět hodin ráno povalovat v posteli. Měli by se stydět, odfrkla si a rázně zapnula vysavač. Nahý pár jí zpod prostěradla bezmocně pozoroval, dokud nevyfluxovala podlahu v celém pokoji. Marta rozčileně naznačovala, že se předchozí večer s Giannim nemohli zamknout, protože se ze dveří ložnice najednou ztratil klíč.

Neušlo mi, že se máti ve světle stolní lampy klepaly ruce, když nám nahlas četla sestřiny postřehy. „Věřil bys tomu, Jirko?“ Upřeně se dívala přes stůl na otce.

„Jo.“ Poškrábal se na hlavě otvírákem na pivo. „Zní to dost podobně, jako když jsme žili v jednom bytě s tvýma rodičema.“

DEN PŘED MIKULÁŠSKOU jsme se nahrnuli kolem telefonu a vytočili zahraniční číslo, abychom sestře na dálku blahopřáli k dvacátým třetím narozeninám. Nikdy dřív jsem necítila absenci svého jediného sourozence tak palčivě jako v den jejího životního výročí. Poprvé jsme slavili sami bez Marty.

„Pronto?“ Nabroušený hlas paní Pappazzaniové zařinčel ze sluchátka. „Chi parla?“

Nikdy se ještě nestalo, že by otec nevěděl kam jít pro slovo.

„U-un mo-momento.“ Zakoktal se a zbaběle přenechal iniciativu máti. „To je Martina tchyně,“ přikryl sluchátko rukou. „Mluv si s ní ty.“

Máti byla náš rodinný polyglot. Ovládala celkem sedm jazyků včetně latiny. V létě si navíc v knihovně vypůjčila učebnici italštiny pro samouky a naučila se ji nazpaměť, aby se v případě potřeby domluvila s Gianniho rodiči, kteří, na rozdíl od svého vysokoškolsky vzdělaného syna, ovládali jedině její toskánský dialekt.

„Buona sera, Maria. Jak se vám daří?“ Máti opatrně volila rytmická slova a vyslovovala je s přehnanou korektností. „Můžeme prosím mluvit s Martou, per favore?“

„Marta non c'è.“ Signora Pappazzaniová sestru nečekaně zapřela.

„A-ano? A kde je?“ Máti nervózně zamrkala. „Má dneska přece narozeniny.“

„Jak mám vědět kam šla? È fuori.“ Vyštěkla sestřina tchyně, což podle příručního slovníku italštiny buď znamenalo, že Marta byla někde venku, anebo taky, že se zbláznila. Než se nám podařilo nedorozumění vyjasnit, signora Pappazzaniová netrpělivě zavěsila.

Ze sluchátka se ozývalo krátké tůtání a máti si chvíli udiveně prohlížela aparát, jako by se domnívala, že skrze něj dohlédne na druhou stranu telefonního drátu. Úsečná odpověď italské tchyně vyvolala nespočet ožehavých otázek. Máti s otcem se začali dohadovat, jestli signora Pappazzaniová mínila, že Marta s Giannim nebyli doma jenom toho večera, nebo se už od Gianniho rodičů permanentně odstěhovali.

„Nepřipadá ti to podezřelý, Jirko?“ Máti si kousala nehty. „Zdálo se mi, jako bych v pozadí slyšela Martin hlas. „Myslíš si, že je možné, aby nám Gianniho rodiče z nějakého důvodu bránili v kontaktu s dcerou?“

„Měla jsi pocit, že před tebou něco schovává?“ Otcovy oči divoce zežloutly. „Co když vzal Gianni Martu ven na večeri?“

„Věděla přece, že jí budeme volat!“ Vykřikla jsem.

„Nejspíš na nás jenom zapomněla . . .“ Navzdory otcovu nevyčepatelnému optimismu jsem z výrazu jeho očí poznala, že se i do jeho srdce začínají vkrádat obavy.

Za oknem jídelny se temná lesní hradba zmítala v severním větru.

Seděli jsme mlčky u stolu a pozorovali hořící svíčky na čokoládovém dortu, který jsme s máti upekly u příležitosti sestřiných oslav. Na Martině místě ležel prázdný talíř. Ačkoli uplynulo pět měsíců od jejího odjezdu, prostírala jsem nadále stůl pro čtyři osoby. Odmítala jsem vnitřně přijmout proměnu naší rodiny ze čtverce na trojúhelník.

„Musím se přiznat, že se mi ani trochu nelíbí, že nemáme žádnou kontrolu nad tím, co se s Martou v Itálii děje.“ Otec vystřelil špunt z láhve sektu a rozlil pěnivé víno do sklenek po prababičce. „Snad už se ta pitomá Železná opona brzo roztáhne.“ Pronesl unavený přípitek. „Doufám, že se příští rok s Martou uvidíme.“

Rozčarovaná máti se raději rozhodla odbočit od tématu.

„Mimochodem. Máte hotový domácí úkol z italštiny?“ Připomněla nám kurz pro začátečníky v pražské jazykové škole, kam jsme se s otcem museli v září povinně zapsat, zatímco sama postoupila rovnou do kurzu pro pokročilé. „Nemůžu říct, že bys dneska v konverzaci s paní Pappazzaniovou exceloval, Jirko. Představovala jsem si, že po měsících lekcí dokážeš alespoň pozdravit.“

„No dovol. Co jsem měl tý starý čarodejnicí říkat?“ Otec si lokl vinných bublinek a zkroutil obličej, jako by se napil kyseliny. „Buonasera signorina a nebo snad ciao bella, ciao ciao?“ Výsměšně zanotoval italské songy. „Kromě toho, proč se mám trápit s italštinou, když si o cestě do Itálie můžu nechat akorát zdát?“ Naštvaně sfoukl svíčky na dortu a ukrojil si z něj velký kus na talíř. „Nebudu ze sebe přece dělat po telefonu šaška, když ještě navíc vím, že mě přitom nejspíš poslouchá nějaký přiblíblej estébák.“

Pár měsíců po sestřině odjezdu na západ si StB přece jen dala Martin nudný případ do souvislosti s otcem. Dopisy z Itálie náhle začaly chodit s velkým zpožděním a v rozlepených obálkách. V našem telefonním aparátu se ozývaly divné zvuky. Často se stalo, že zazvonil, ale když jsem zvedla sluchátko, nikdo neodpovídal. Bylo slyšet jenom funění. Naposledy si sestra stěžovala, že jí k Pappazzaniům telefonoval nějaký člověk, který se představil jako pracovník československého konzulátu v Římě. Odmítl udat jméno, ale mluvil dobře česky. Pokoušel se Martu vydírat tvrzením, že se doma stala předmětem trestního stíhání. Tvrdým sankcím mohla zabránit výměnou za blíže nespecifikovanou spolupráci, anebo za peníze, vyhrožoval zmatené sestře. Pakliže nezaplatí a někdy v budoucnosti se pokusí navštívit rodinu, hrozí jí v Čechách zatčení. Několikrát ji po telefonu otravoval a to i přesto, že Marta

na otcovu radu bolševickým úřadům nikdy neposkytla funkční telefonní kontakt na svoji italskou rodinu. Tajné službě však nedalo potížit utajené číslo vypátrat.

NÁSLEDUJÍCÍHO ODPOLEDNE jsem po škole vystupovala z vlaku na místním nádraží, když jsem na nástupišti málem vrazila do malého čerta. Pátého prosince se malebné městečko odjakživa hemžilo anděli a d'ábly.

„Nazdar Mirando.“ Přátelsky se na mě šklebil pekelník. „Prej teďko chodíš na základku v Mrákotíně?“

Z čerta se nečekaně vyklubala bývalá spolužačka z prvního stupně, Dáša Buková, vůdkyně místních amazonek, které odpoledne docházely na soukromou farmu paní Dvorské a nebály se rajtovat s koňmi po lese.

„Víš, že se moje rodiče rozvedli?“ Chlubila se Dáša. „Bydlím teď u táty.“ Stáhla si z obličeje černou punčochu, aby se nadýchala studeného vzduchu. „Slyšela jsem, že se ti ségra vdala do Itálie?“ Mrkla na mě. „Ty se máš.“

„To teda jo.“ Zaskočeně jsem pokrčila rameny. „Jak to, že běháš sama po městě? Kde máš Mikuláše?“

„Dělá ho náš táta. Poslal mě do hospody pro cigára.“ Známa čertice zachrastila řetězem ovázaným kolem pasu. „Zase nemá co kouřit.“ Utrousila. „Ségra je náš anděl, ale potřebovali bychom ještě někoho dalšího. Nechceš se k nám přidat?“

„Jasně.“ Nadšeně jsem praštila školní taškou o zem. „Skvělej nápad.“

Pan Buk obýval nenápadnou vilu pod jezem. Vydělával si na život jako textař, ale proslavil se především jako místní notorický alkoholik. Když zrovna neskládal slova ke country písničkám, nacházel se ve výčepu nedalekého hotelu Dálava.

„Hele tati. Přivedla jsem ti dalšího čerta.“ Moje staronová kamarádka zahlaholila v předsíni Bukovic domu.

„Konečně dobrá zpráva.“ Mikuláš nebezpečně vrávoral na schodech, opřený o biskupskou berlu. „Čertů na světě není nikdy dost.“

Dášin otec měl celý balík vaty nalepený na propadlých tvářích. Na hlavě mu křivě seděla papírová mitra a z kapsy ručně ušitého ornátu mu vyčuhovala poloprázdná láhev rumu.

„Z kterýpak pekelný líhně ses tu vzala?“ Rozostřeně na mě zíral. „Zdáš se mi po čertech povědomá.“

„To je přece Miranda Urbanová, tati?“ Připomněla mu Dáša. „Chodily jsme spolu do první třídy.“

„Že by?“ Mikuláš slezl ze schodů, aby si mě zblízka prohlédnul. „Tvůj fotr se mi teda líbí.“ Uznale prohlásil. „Taky má spadeno na komanče.“

Pan Buk byl ještě větší nadšenec do americké kultury než otec. Uměl slušně anglicky a psal kovbojský písničky o širokých prériích za velkou louží.

„Nezlobte se, pane Buk, ale musím dneska za každou cenu dělat čerta?“ Využila jsem jeho blahoskonosti. „Nemohla bych radši jít za anděla?“

„Anděl nebo d'ábel. Nevidím v tom žádný rozdíl!“ Pan Buk se silně zapotácel a přidržel si padající mitru. „U nás v rodině praktikujeme demokracii. Jdi si, za koho chceš.“

O hodinu později jsem procházela setmělým městem v bílé noční košili s papírovými křídly, přišpendlenými na zádech. Nad hlavou se mi vznášela drátěná svatozář pokrytá alobalem. Svatý Mikuláš měl u sebe seznam domácností, které jsme měli za úkol obejít. Za každou návštěvu si účtoval deset korun a nejméně jednu skleničku tvrdého alkoholu. Dášina sestra v roli anděla mačkala zvonky, zatímco já jsem měla na starosti nebeskou knihu hříchů. Čert slabě chřestil řetězem a vydával zvuky, podobné koňskému řehtání.

„Díky bohu, že jste tady!“ Ustaraní rodiče nám s úlevou podávali ve dveřích proutěné koše s pomeranči a perníkem. „Koukejte se činit, at' se ten náš kluk pořádně kaje.“ Nabádali nás při vstupu do obýváku. „Nemůžeme to s ním vydržet.“

Čertova práce byla strašit zlobivé děti a přimět je, aby v slzách poklekly před Mikulášem. Vousatý světec rozostřeným pohledem četl drobné prohřešky a přísně káral viníky, dokud

ho pokorně neodprosili. Jakmile se dětem podařilo zazpívat písničku a nebo odrecitovat nějakou báseň, andělé je obdarovali pamlsky, které pro ně tajně připravili rodiče.

„Jestlipak jste minulý rok poslouchaly maminku a tatínka?“ Svatý Mikuláš se při každé další návštěvě jevil čím dál tím víc opilejší. Listoval v telefonním seznamu polepeném alobalem a předstíral, že čte. „Jakže se to jmenuješ, chlapečku?“ Klátil se jako topol ve větru. „Aha. Tady se píše, že prej zapomínáš psát úkoly a večer si nečistíš zuby.“

Jako malá jsem se bála pátého prosince jako čert kříže. Pan Zeman dokázal člověku nahnat strach i bez kostýmu. Jeho hurónský smích mi způsoboval srdeční zástavu. Stávalo se, že čert o Mikulášské vypil tolik vodky, že bylo rozumnější schovat se před ním pod gauč. Pekelný výkon souseda Zemana způsobil místním dětem ne jeden traumatický zážitek, ale úspěšně nás všechny umravnil. Kdykoli jsem se odvážila máti odmlouvat, stačilo, aby zvedla telefon a vytočila 666. V mžiku jsem poslouchala jako hodiny.

Časy se však od let mého raného dětství značně změnily. S úžasem jsem pozorovala, jak předškolní drobotina dává najevo pohrdání nebeskou autoritou a tropí si šprt'ouchlata z čerta. V podkrovním bytě místních intelektuálů jsem nevěřicně sledovala dva rozjívené spratky, jak zlomyslně tahají Dášu za provazový ocas. Když se jim Mikuláš pokoušel důsledně domluvit, vysmáli se mu do tváře.

„Odlepujou se ti fousy, dědku.“ Rozmazlený prvňáček nakopl pana Buka do šimpánu pod stoickým dohledem intelektuálních rodičů.

Jeho mladší bratr se mi pokoušel ulomit křídlo na zádech.

„Oba dva patříte do pekla!“ Ačkoli jsem na sobě měla kostým anděla, cítila jsem, že nesu zodpovědnost za nastolení božího řádu. „Pospěš si, čerte.“ Otočila jsem se jako na obrtlíku a z hromady rozházených hraček jsem vylovila plastickou šavli. „Alou do pytle a pryč s vámi.“ Bojovně jsem zvedla nad hlavu tupý meč jako archanděl Gabriel a představovala si, že z něj srší ohnivý plamen.

Nezkušená čertice se nezmohla k žádné pořádné akci. Dáša se neodvážila vyřešit zapeklitou situaci násilím a raději se uchýlila k bezzubým výhrůžkám. Mikuláš následně zakopl o srolovaný koberec a skácel se do křesla.

„Mikuláš, na guláš.“ Rozjívění hoši panu Bukovi shodili z hlavy mitru a váleli se smíchy po podlaze. „Mikuláška sukni.“

„To by snad mohlo stačit, kamaráde?!“ Chytla jsem nejbližšího z nich za krk a přimáčkla ho zády ke zdi. „Nemysli si. I když je peklo plný a nepřijímá žádný další hříšníky, stejně neujdeš spravedlivému trestu.“ Přesvědčivě jsem zvolala pevným hlasem a upřela na vykuleného spratka plamenný pohled. „V ráji to pro tebe bude daleko horší. Budeš v nebi na věky vytírat kostelní dlaždice svěcenou vodou a pokaždý, když si to u mě rozliješ, přibiju tě na kříž.“

Zázrakem se mi podařilo oba darebáky vyděsit na smrt. Rázem vypukli v srdceryvný pláč a pospíchali se schovat za matčina záda.

„Snažíme se naše děti vychovávat nepřímou metodou.“ Jejich otec byl tak pobouřen mým odborným zásahem, že Mikulášovi odmítl zaplatit. „Takhle jsme si to tedy nepředstavovali.“ Vysoký pacifista žíznivému panu Bukovi odepřel neodmyslitelnou skleničku a rozčileně nás doprovodil ke dveřím.

Ačkoli byla venku hustá tma, dokázala jsem z Mikulášova výrazu vyčíst, že ke mně ztratil profesionální důvěru.

„Běž radši domu. Máš příliš výraznou osobnost.“ Zklamaně nade mnou udělal kříž berlou. „Takový anděly nemůžou nikde potřebovat.“

Odevzdala jsem zlomená křídla se svatozáří Dášině sestře a vyzvedla si školní tašku u Buků v předsíni. Provinile jsem se s trojicí nadpozemských bytostí rozloučila a vybrala se šouravým krokem do kopce.

„No to je dost, že jsi tady.“ Rodiče seděli po tmě v jídelně s hlavou v dlaních.

„Ahoj mami.“ Lekla jsem se, že dostanu vynadáno za pozdní příchod. „Co se děje?“

Otec i matka vypadali nezvykle zdrcení.

„Podařilo se nám mluvit po telefonu s Martou.“ Řekla mi nakonec roztřeseným hlasem máti. „Skoro celej hovor probřečela.“ Máti měla také oční víčka zarudlé od pláče. „Nemýlila jsem se, když jsem se bála, že jí s náma včera tchýně zakázala mluvit.“ Málem se zajíkla. „Byla

doma v posteli. Především jí Gianni vezl na pohotovost, protože se jí stal v práci úraz a čůrala krev.“

Sestra se podle všeho dostala do zapeklité patálie.

Signora Pappazzaniová sehnala Martě předvánoční brigádu v místní výrobě zákusků. Jenže záletný majitel továrny si na blondatou Češku udělal zálsus a tak dlouho jí nadbíhal, až se jeho žárlivá manželka odhodlala k pomstě. Poslala moji svůdnou sestru pro těsto do průmyslové ledničky a jakoby náhodou ji v mrazicím boxu zamkla. Naštěstí nějaká z dalších zaměstnankyň Martu před koncem šichty náhodou objevila. Ač sestra málem umrzla, rozhodla se na lstivou vražednici nepodat trestní oznámení. V nemocnici diskrétně zatajila skutečný důvod silného podchlazení a rozhodla se překérní situaci vyřešit okamžitou výpovědí. Jakmile se ale signora Pappazzaniová od kamarádek při nákupu doslechla, že sestřina krátká kariéra skončila veřejným fiaskem, začala klást Martě za vinu, že svým atraktivním vzhledem vzbudila v majiteli výroby chlípné myšlenky a že vyvolala žárlivost jeho odkvetlé manželky přiléhavým oblečením. Sestřin případ se stal posledním horkým tématem maloměstských drbů, okořeněných domněnkami o Martě tajemné minulosti v komunistické zemi. Ačkoli Gianni nad spekulacemi závistivých sousedek lehkomyšlně mávl rukou, jeho matka prý brala otázky cti na smrt vážně.

Sestra musela rodičům potají volat z telefonní budky.

„Nikdy jsem si nemyslela, že by to v Toskáně mohlo chodit jako na Sicílii.“ Lomila rukama nešťastná máti.

„Vzpomínáš si na film od Roberta Rosseliniho, v kterým se mladá Ingrid Bergman vdala za italskýho válečnýho vězně, aby se dostala ze zajateckýho tábora?“ Vzpomněl si otec. „Žila s ním na ostrově v chudé rybářské vesnici a sicilská tchyně se ke krásný cizince chovala jako k nějaký otrokyni, dokud se Ingrid nepodařilo uprchnout přes hory.“

„Máš na mysli Stromboli?“ Máti měla vždycky fenomenální paměť.

Vybavila jsem si blondatou filmovou hvězdu drápající se po svahu kouřící sopky v zoufalém pokusu o znovunabytí svobody. Obrovská prsa mladé Švédky se dmula pod tenkou košílkou. Bergmanová se při troše představitosti podobala sestře. „Co můžeme udělat, abychom Martu zachránili?“ Usazeně jsem se zeptala.

V jídelně nastalo bezradné ticho. Otec si unaveně sundal brýle a zapálil si Spartu. Máti si nervózně hryzala nehty. Meluzína skučela v komíně a kmeny dubů naříkavě skřípaly v lese za rozbitým plotem.

„Co se dá v týhle situaci dělat?“ Otec prudce zatnul pěsti až mu zbělaly klouby prstů. „Za normálních okolností bych skočil do auta a do rána bych se dopravil do Itálie. Jako každé jiné milující rodič bych se Marty nekompromisně zastal a dal bych jí šanci vrátit se zpátky domů.“ Pozorovala jsem ho, jak rázuje ode zdi ke zdi jako predátor uvězněný v kleci. Blýskající oči prozrazovaly narůstající odhodlání k útěku. „Jenže soudruzi mě nepustěj na krok přes hranice.“ Zuřivě vrčel. „Už víc než patnáct let se mi ta tlustá bába na pasovce směje do očí, když jí dám příležitost zamítnout mi vydání cestovního dokumentu.“ Vyfoukl kouř a zkroutil rty ve snaze napodobit dotyčnou policejní úřednici. „Bohužel, soudruhu Urbane, ale v žádném případě vám nemůžeme vyhovět. Bylo nám ze shora řečeno, že vám nemůžeme věřit.“ Imitoval přelázaný ženský hlas s dokonale nadávkovanou směsí falešného soucitu a špatně skrývaného pohrdání. „Taková svině. Nejrádši bych ji zabil!“ Praštil pěstí do zdi, aby popustil uzdu nahromaděné frustraci.

Najednou se zastavil a dlouhou chvíli se nehybně díval ven z okna. Zamyšleně přitom sál z hořící cigarety a vydechoval bílé obláčky.

„Víš co, Alice? Tentokrát mě ty bolševický kurvy nezastaví.“ Řekl z ničeho nic odhodlaně. „Žádná politická síla mě nemůže zastrašit, abych svý milovaný dítě takhle nechal na holičkách. Přisahám bohu, do Vánoc budeme v Itálii, i kdyby to mělo znamenat, že kvůli tomu budu muset někoho uškrtit, nebo se brutálně prostrílet přes hranice.“

„Ježišmarjá, Jirko. Snad nás všechny nechceš přivést do neštěstí?“ Matčiny řasy se chvěly jako motýlí křídla.

Připomněla nám nedávnou reportáž Svobodné Evropy o podobném bláznovi, který se snažil emigrovat do západního Německa s podomácku vyrobeným rogalem. V husté ranní mlze si na Šumavě spletl směr a ztratil výšku. Pohraniční stráž ho snadno sestřelila.

„Neboj se, Alice. Pokusím se vymyslet něco míň riskantního.“ Otec po nás blýsknul žlutýma očima a odhalil zažloutlé tesáky. „Už vím, jak na to.“ Sebevědomě típnul hořící nedopalek. „Budete koukat.“

O DVA DNY později jsem si během hodiny italštiny v jazykovce všimla, že je otec ještě roztržitější než obvykle. Inteligentní máti se účastnila kurzu pro pokročilé v pondělí. Já s otcem jsme se každý čtvrtek učili správně vyslovovat 'buon giorno' a 'arivederci' spolu s tuctem dalších pomalých začátečníků. Byla jsem v třídě nejmladší a otec nejstarší. Dělili jsme se spolu o lavici v přetopené místnosti. Prošedivělá dáma s trpělivostí světice se nám toho odpoledne pokoušela vtouct do hlavy pravidla jednotného a množného čísla. Hodná paní profesorka dělala, co bylo v jejích silách, aby otce přiměla dávat pozor. Strašně zlobil. Nejdřív ho přistihla, jak si ode mě opisuje domácí úkol pod lavicí, posléze se neposedně vrtěl na židli během čtení článku z učebnice, ustavičně se díval na hodinky a nedokázal jí správně odpovědět ani na jednu jedinou jednoduchou otázku.

„Pane Urbane, jaká je jednotná forma přídavného jména 'tipici'?“ Ptala se ho.

„Tipíčo!“ Vyhrkl bez rozmyšlení.

Nejen, že otec zkomolil italské slovo typický. Tím, že položil přízvuk na druhou slabiku, neúmyslně kultivovanou profesorku italštiny počastoval jadrnou českou nadávkou. Celá třída kolektivně ztuhla, než si překvapení spolužáci uvědomili otcovu nevinnou chybu a v zákrytu otevřených učebnic se začali svíjet v záchvatu hysterického smíchu, zatímco postarší dáma omdlěla za katedrou. Na chvíli zmizela pod stolem, aby z kabelky vystrachala pytlíček mentolových bonbónů.

Dala si jeden do pusy a zhluboka vydechla.

„Signore Urbane, přízvuk je na první slabice.“ S obdivuhodnou duševní silou ovládla svoje rozčilení. „To **c** v tipici se vyslovuje jako **č**, narozdíl od jednotného čísla tipico, kde se naopak vyslovuje jako **k**, ano?“ Opravila ho. „Minulou lekci jsme to přece brali. Zkuste to po mně zopakovat. Ti-pi-ci. Ti-pi-co.“

„Co je tohle za blbej jazyk!“ Sotva hodina skončila, byl otec venku ze dveří. „Kdo si má krucinálfagot pamatovat všechny ty detaily v přízvuku? Copak jsem nějakej podělanej operní zpěvák nebo co?“

Navlékl na sebe černou koženou bundu a po cestě ze dveří jazykovky si na Národní třídě nedočkavě vyklepal cigaretu z krabičky měkkých Sparet.

„Poslyš, Trumpetko.“ Škrtl na chodníku sirkou a dlaní přikryl mihotavý plamen, dokud si nepřipálil. „Musím si ještě něco vyřídit, než se vrátíme domů.“ Nasál do sebe kouř.

Následovala jsem ho k naší nové Škodovce 120. Před nedávnem jsme slavnostně vyměnili zkorodované žluté vozidlo za poslední model. Zvenčí se sice nové auto podobalo starému jako vejce vejci, ale zatím nebylo prorezlé a mělo odlišný béžový odstín. Další výrazný rozdíl představovaly velké oválné světlometry na přední masce auta a motor, který se jevil o chlup spolehlivější než ten předchozí.

„Počkej na mě uvnitř.“ Otec vytáhl z kapsy klíčky. „Zapnu ti motor, abys tu měla pěkně teplo. Za chvíli jsem zpátky.“

„Nemůžu jít s tebou?“ Udělala jsem dlouhý obličej. „Kam jdeš?“

„Za Borkem Reichertem. Nezdržím se tam dlouho.“

Oči se mi zalily slzami. „Jo. To říkáš vždycky a pak na tebe vždycky čekám celý hodiny.“ Nafoukla jsem tváře.

„No tak dobře.“ Kapituloval nakonec.

Pan Reichert patřil k úzkému kruhu otcových přátel z doby Pražského jara. Vyznačoval se dobrodružnou minulostí a hustým tmavým ochlupením, které mu neposlušně vylézalo z uší i z nosu a zpoza límečku košile. Byl strhující vypravěč a nijak se netajil tím, že před rokem 1968 pracoval jako špión Československé rozvědky. Reichert během šedesátých let operoval ve Washingtonu, kde se zabýval řízením severoamerické divize. V návaznosti na šestidenní válku Izraele s arabskými státy Borek zažehnal mezinárodní diplomatickou krizi zprostředkováním mírového jednání mezi CIA a KGB. První setkání představitelů tajných služeb se prý konalo v Reichertově washingtonském bytě. Po invazi spřátelených vojsk do naší vlasti se ovšem na rozvědce vyměnilo vedení. Reichert byl v roce 1969 stažen do Prahy a následným odmítnutím vyjádřit podporu sovětské okupaci si vysloužil padáka bez ohledu na předchozí profesionální zásluhy. Dlouho nemohl zavadit o práci, než se mu díky bohaté síti kontaktů podařilo najít bezpečné útočiště na právním oddělení výrobního družstva. Jeho

kancelář se čistou náhodou nacházela naproti obávanému sídlu StB v Bartolomějské ulici pokrytému špinavými bílými dlaždičkami.

„No to jsou k nám hosti.“ Sotva jsme nakoukli do zaprášené místnosti v suterénu, Borek vyskočil ze židle, aby si s otcem potřásl rukou a drsně ho poplácal po zádech. „Copak je u tebe novýho, kamaráde?“ Ptal se ho halasně. „Pořád ještě kuchtiš ilegální chlast v garáži?“

Vlhké zdi kanceláře měly na mnoha místech vyboulenou omítku a zelené skvrny svědčily o přítomnosti plísně. Uvnitř byla zima. Hnědý koberec smrděl myšinou. Mladá asistentka pana Reicherta pilně pracovala v koutku u stolu, zabalená do hnědého svetru. Sekretářka si zaujatě pilovala červené nehty, které vypadaly o pár centimetrů delší, než aby se s nimi mohla trefit do kláves psacího stroje. Kancelář byla zavalená krabicemi se složkami uzavřených případů. Tlusté soudní lexikony na policích pokrýval prach. Zamřížovaná okna nad úrovní chodníku rámovala pohled na obuv spěchajících kolemjdoucích.

„S Jolanou se ještě neznáš?“ Borek nám představil novou pomocnici.

Bázlivě vzhledla od haldy papírů a přátelsky se na nás usmála. Vysoká a křehká mladá žena mi připomínala vystrašenou laň.

„Než ke mně přišla pracovat, strávila řadu času na druhé straně ulice.“ Otcův přítel na nás spiklenecky mrkl a prozradil na Jolanu, že se před lety vdala za mladého evangelického faráře, signatáře Charty 77. Krátce po svatbě státní bezpečnost Jolanina muže obvinila z distribuce zakázaných politických materiálů a soudce ho poslal na několik let do vězení.

„Věřil bys, že ty zkurvený bolševici chudákovi mladý holce nedovolili ani prodávat okurky v zelenině?“ Bývalý špión potřásal prošedivělou hlavou, když otcí líčil Jolanin tragický osud. Stigmatizovaná jako manželka disidenta se mladá žena ocitla sama na malém městě, kde se s Jolanou nikdo neodvážil ani mluvit, natož ji zaměstnat. „Jediný živý duše, který se tam o ni zajímal, byli estébáci, co měli za úkol čmuchtat kolem jejího domku. Neměla pomalu co jíst a každou chvíli byla předvolaná k výslechu.“ Litoval svojí kolegyni Reichert. „Naštěstí mi jeden známej přived Jolanku do kanceláře.“ Prohlásil dojatě a nafoukl hrud' v chlupatém žerzejovém svetru jako holub bublák při námluvách. „Když jsem si uvědomil její intelektuální potenciál, neváhal jsem ji u sebe zaměstnat. Vid' Jolanko?“ Hodil po své asistentce ješitným pohledem. „Podařilo se mi aktivovat pár starých dobrých kontaktů a protlačit její přihlášku

na právnickou fakultu.“ Utrousil skromně. Koutkem oka přitom ale kontroloval, jestli Jolana září upřímným vděkem. „Od září dálkově pracuje na doktorátu.“

„No to seš teda pašák, Borku.“ Pochválil ho otec.

„To je to nejmenší, co jsem mohl udělat. Musíme si přece pomáhat.“ Legendární špión se rozverně otočil kolem dokola na kancelářské židli. Elegantně si přehodil nohu přes nohu a pohodlně se opřel o opěrku jako James Bond. „A teď se podrž, Jirko.“ Přimhouřil oči a naježil husté obočí. „Víš na koho Jolana narazila hned první školní den?“ Rétorická pauza měla otci umožnit, aby názorně zakroutil hlavou. „Představ si, že chodí do stejného ročníku s mladým estébákem, co ji naproti vyslychal kvůli jejímu manželovi!“

„Děláš si srandu.“ Vyprskl otec. „Že by se řezníci rekvifikovali na advokáty?“

„No jo. O to se přesně snaží.“ Potvrdila znechuceně Jolana. „Vždycky, když se potkáme na chodbě, důvěrně na mě mrkne, jako bychom byli staří dobří známí.“

„Celá ta estébácká skvadra poslední dobou nedělá nic jinýho, než že se všichni strašně rychle rekvifikujou.“ Ušklíbnul se Reichert. „Mám je tu jako na dlani.“ Vytáhnul z šuplíku u stolu divadelní kukátko a postavil se k nízkému oknu. „Vypadaj nezvykle aktivní jako mangusty před bouřkou. Běhaj dovnitř a ven z doupěte a čmuchaj nám tu před dveřma. Od té doby, co byl Gorbačov v Praze, něco visí ve vzduchu.“

Legendární špión se díval kukátkem skrze mříže a zkušeně studoval boty překračující práh budovy tajné policie.

„Předpokládám, že seš výjimečně dobře informovanej, Borku.“ Odkášlal si významně otec a podíval se přes rameno směrem k lelkující sekretářce. „Měl jsem totiž v úmyslu položit ti pár citlivých otázek.“

„Chápu. Dej mi chvilku.“ Pan Reichert položil kukátko na psací stůl a vytáhl z kapsy kalhot zmačkanou bankovku. „Paní Krutinová.“ Zavolal bodře přes celou místnost. „Byla byste tak laskavá a zašla nám pro nějaké zákusky?“

„S radostí.“ Obloustla žena přerušila manykýru. „Právě jsem si říkala, že je čas na svačinu.“ Jakmile klapání sekretářčiných podpadků doznělo na schodišti a ozvalo se prásknutí vstupních dveří, atmosféra v studené kanceláři značně pookřála.

„Před Jolanou můžeš mluvit otevřeně.“ Ujistil otce pan Reichert. „Má moji plnou důvěru.“ Dívala jsem se, jak bývalý špión štrachá za hromadou zaprášených listin, dokud nevytáhl láhev vzácného Johnnyho Walkera. Rozlil trochu nahnědlého moku do dvou skleniček.

„Díky, Borku. Na zdraví.“ Srknul si otec. „Poslyš kamaráde. Nevíš náhodou, kdo teď tahá za nitky na první správě?“

„No. Něco bych možná veděl. Co po nich potřebuješ?“

„Chci, aby mi chlapi zrušili blokaci na vydání pasu.“ Zamračil se otec. „Musím se urychleně dostat do Itálie, abych Martě pomohl v překerní manželský situaci, ale pasovka mi už dvacet let nedovolí vyjet jinam, než do Polska a Maďarska. Dokonce ani do blbý Jugošky mě nepustěj, ti kretění.“

„Hmm. To nebude snadnej úkol.“ Pan Reichert se poškrábal za chlupatým uchem.

„Podívej se, Borku. Zase tak moc toho po tobě nechci.“ Otec se nenechal odradit. „Bude mi úplně stačit, když mi dáš jméno správnýho člověka. Já už si ho pak najdu. Kdo si myslíš, že rozhoduje o těhle záležitostech?“

Legendární špión rozlil další kolo skotské a v hustém křoví srostlého obočí se mu objevila hluboká vráska.

„Teoreticky to má v pravomoci náčelník správy, ale po pravdě řečeno, nevěřím, že by ti mohl bejt v nejmenším užitečnej.“ Zamyšleně převaloval v ústech skotskou pálenku. „Soudě podle toho, že většinu pracovní doby tráví U Pavouka, je to neschopnej vožrala.“ Pan Reichert si mnul nos. „Zato jeho zástupce je náramně práskanej hajzl.“ Vzpomněl si. „Nejspíš jsi ho znal pod levým jménem.“ Zkoumavě se podíval na otce. „Říká ti něco Venda Veselek? Slyšel jsem, že je jedna ruka s ministrem.“

„No to mě podrž! Neříkej mi, že se tenhle bezpáteřní ‘tipíčo’ vyšplhal až na vrchol estébácký hierarchie!“ Otec zařval jako raněný lev a znechuceně si odplivl. „Teda pardon, mladá dámo. Omluvte moji italštinu.“ Otočil se k překvapené Jolaně. „Taky jsem měl mezi spolužáky pár exemplárních sviní.“ Koulel očima.

„Na mě se neohlížejte.“ Nezdálo se, že by se cizojazyčné vulgarismy disidentské asistentky dotýkaly. „Osobně jsem toho názoru, že v češtině neexistují dost silná slova, která by

pravdivě označila tenhle typ pokryteckých kurev.“ Prohlásila suše s překvapující řízností, než se znovu sklonila k práci.

„Takže Veselek.“ Otec si nevěřicně odfrknul a vyklopil do sebe skleničku whisky. „To jsou věci.“ Otřepal se. „Nevíš náhodou, kde teď Venda bydlí?“

„Tady ti bohužel nemůžu sloužit.“ Pan Reichert rozvážně leštil divadelní kukátko hedvábným kapesníkem, než ho uložil zpátky v šuplíku. „Někam jsem si zapsal číslo poznávací značky jeho služebního Žigula, ale to by ti stejně nebylo k ničemu.“

„A co Běďa Stein? Ten by to vědět mohl, ne?“ Otec si vytáhl rukáv bundy a podíval se na hodinky. „Je tři čtvrtě na čtyři. Když s sebou hodíme, mohli bychom ho ještě odchytit na jeho obvyklém místě.“

Bedřich Stein byl další z otcových blízkých přátel z doby před sovětskou okupací. Postarší signatář Charty 77 pro otce reprezentoval postrádanou otcovskou figuru. Stein byl přesvědčený komunist, který v mládí bojoval proti fašismu ve Španělsku, a později se během 2. světové války v protektorátu zapojil do odboje. Strávil pár let v německém koncentráku, což mu po osvobození zajistilo strmý profesionální postup v domácích ozbrojených složkách. V šedesátých letech se podílel na reformní politice, dokud sovětská invaze neučinila tečku za jeho kariérou. Nejen, že přišel o práci, ale navíc se sám stal terčem policejní perzekuce pro své nekompromisní postoje k okupaci a pro své přátelství s dalším odhodlaným ‘španělákem’, Karlem Krieglem. Navzdory trudným zkušenostem s normalizačním režimem však Steinova víra v Marxův ideál komunismu zůstala neotřesená.

„Běďa kdysi učil Vendu na škole.“ Pan Reichert pokčil rameny. „Kdo ví? Třeba zná někoho, kdo s ním zůstal v kontaktu?“

„Tak ti teda děkuju za tip, kamaráde.“ Otec se právě zvedal k odchodu, když zadýchaná sekretářka vrazila do kanceláře s balíčkem čokoládových ježků.

„Nedáte si s námi kafíčko?“ Vrkala sladce.

„Dáš si. Žejo, tati?“ Podařilo se mi spěchajícího otce obměkčit prosebným pohledem.

Mezitím, co jsem se zakousla do oblíbeného zákusku, zapálil si další Spartu.

„Rád bych si poslechl tvůj odborný názor na nový zákon o soukromém podnikání, Borku.“ Otec pro jistotu změnil diskusní téma. „Přej ho bolševik po novém roce připravuje k schválení v parlamentu, aby vyhověl Gorbačovovým požadavkům.“

„Na tvém místě bych do něj nekládal žádnou naději.“ Reichert pochybovačně zvedl huňaté obočí. „Je to jenom další z trapných politických manévřů, kterej má za úkol vytvořit povrchní dojem, že se snad něco vážně změní. Jediný, co bolševici uměj, je předstírat, že starý je nový a servírovat okoralý žvásty v recyklovaném balení. Kdo jim na ten jejich nový zákon skočí, hned zjistí, že je plnej nesmyslných podmínek, který nikdy nikdo nemůže splnit.“

„Stejně si myslím, že to stojí za to zkusit.“ Otcovy žluté oči plály touhou po dobrodružství. „Chystám se zrušit smlouvu s družstvem a vykročit do roku 1988 jako soukromej podnikatel.“

„No to je od tebe vážně nezodpovědný krok, kamaráde.“ Pan Reichert pobaveně kroutil hlavou. „Ale nemůžu říct, že by mě to nějak zvlášť překvapovalo.“ Loučil se s námi u dveří. „Vždycky jsi měl pověst člověka, kterej rozbíjí zeď hlavou.“

ŘÍTILI JSME se s otcem ve Škodovce podél Vltavy po tramvajových kolejích. Chuchvalce šedých mraků se městnaly kolem špiček malostranských věží jako naducaná peřina. Začínalo se stmívat. První sněhové vločky vířily mrazivým vzduchem.

„Hele tati. Nevěděla jsem, že pan Stein pracoval jako učitel.“ Nešlo mi do hlavy, co jsem zaslechla v kanceláři pana Reicherta. „Co učil?“

Prokličkovali jsme zacpaným Klárovem a vyrazili po nábřeží směrem do Holešovic.

„Co by? Nic.“ Otec zařadil vyšší rychlost a chystal se po kostkách podjet Štefáníkův most vedoucí k letenskému tunelu. „Byl to . . . ehm . . . ředitel školy.“ Rozpačitě si odkašlal.

„Vážně.“ Zpozorněla jsem. „Jaký školy?“

„No . . . takový speciální.“

„Jo? A co na ní bylo tak speciálního?“ Upřeně jsem visela na otcově rtech, zatímco se snažil nacouvat do volného místa u obrubníku na Štrosmajerově náměstí, kde Běďa Stein odpoledne hrával šachy v dietní restauraci. „No tak. Proč mi to nechceš říct?“ Pobízela jsem ho netrpělivě.

„No dobře, když jinak nedáš, Trumpetko.“ Otec si unaveně povzdechl a zatáhl ruční brzdu. „Chápeš doufám, že po mně chceš, abych ti svěřil přísný tajemství? Musíš ho v sobě hluboko pohřbít. Jasný?“ Zahleděl se mi do očí a chvíli čekal, až mi dojde zavazující význam jeho slov. „Běďa by učitel nechtěl, aby tak malá holka, jako jsi ty, věděla o jeho zapojení do světa špionáže.“

„Cože?“ Spadla mi čelist.

„Měl před okupací na starosti výchovu mladých rozvědčků.“

Otec vyskočil z auta dřív, než jsem stihla vyslovit další otázku.

Restaurace na rohu sněhem pocukrovaného náměstí byla pozdě odpoledne prázdná, až na stolek za plátěným paravánem v rohu místnosti. Spatřila jsem pana Steina nehybně sedícího u šachovnice tváří v tvář staršímu rivalovi. Dvojité hodiny tikaly v tichu. Skupinka přihlížejících důchodců obklopovala oba hráče a zasmušile si mnula šedivé brady.

„Nazdárek Běďo.“ Otec rozrazil křídlo dveří a hnal se rozlehlým sálem jako velká voda. „Doufám, že ti neruším vítěznou partii.“ Hlaholil na celé kolo. „Můžeš si na mě potom udělat minutku času?“

Po tvářích přihlížejících džentlmenů se přelila vlna potlačené nevole, ačkoli Běďa Stein měl očividně radost, že nás vidí.

„Zachránil jsi mi kůži, synku.“ Přerušil hru státnickým gestem. „Tady pan generál i já jsme zrovna nevěděli kudy kam. Pokoušíme se tu vyřešit patovou situaci.“ Jeho průsvitné šedivé oči přehlížely pár zbývajících figurek. „Je to jako kubánská krize.“ Běďa Stein odsunul šachovnici a postavil se, aby otci potřásl rukou. „Nejlepší, co v týhle překerní situaci můžeme udělat, je minimalizovat ztráty a vycouvat ze hry.“

Plešatý důchodce nízkého vzrůstu byl oblečen do modré nylonové bundy a flanelové košile. Vypadal jako bezbranný stařík, kterému bych v tramvaji nabídla místo k sezení a nikdy by mě přitom nenapadlo, že měl na starosti výchovu českých špiónů. Bližší pozorování však odhalilo určitou kvalitu jeho pohybu, která mu propůjčovala auru silné autority. Stačilo, aby Běďa zvedl ruku, a všichni důchodci se poslušně vzdálili, včetně vysokého spoluhráče, kterého pan Stein nazýval generálem.

„Mějte se hezky, chlupci.“ Rozloučil se vlídně se starými kamarády. „Uvidíme se tu zítra odpoledne.“ Zatímco si důchodci navlékali kabáty u věšáku a chystali se vyjít ze dveří, Stein spiklenecky pošeptal otci: „To byl Standa Vacek z vojenský kontry.“

„Vůbec bych ho nepoznal.“ Otec se usadil na generálově židli. „Nějak poslední dobou zestárl.“

„Ahoj, Mirando.“ Pan Stein se ke mně přátelsky otočil a poklepal mi na rameno. „Neměla bys chuť na borůvkový lívance? Maj je tu dobrý.“ Než jsem stačila odmítnout, mávl na číšníka a vytáhl hubenou peněženku ze sít'ovky, která visela na opěradle jeho židle.

„Venda Veselek.“ Otec šel přímo k věci, sotva Běďa Stein učinil objednávku a zaplatil útratu. „Říká ti to jméno ještě něco?“

Obličej starého muže si zachoval perfektně neutrální výraz.

„Hraješ šachy?“ Zeptal se mě.

„Ty mi moc nejdou.“ Přiznala jsem se. „Radši hraju Člověče, nezlob se.“

„No vidíš. To je skvělá hra. Naprosto bez skrupulí.“ Pan Stein ukázal na bednu se stolními hrami u okna. „Běž se kouknout, jestli ji tam nenajdeš, zlato. My si tu s tatínkem zatím trochu popovídáme.“

Vzala jsem na vědomí jeho pokyn a bez řeči se přesunula k vzdálenému stolu s barevnými figurkami v krabičce, abych si rozdala partii Člověče nezlob sama se sebou. Nenápadně jsem se přitom ovšem nakláněla dozadu na židli s nastraženými ušima, aby mi neuniklo ani jedno slovo z následující konverzace.

„Kdybych si měl Vendu pamatovat podle školního prospěchu, splynul by mi v myslí s fúrou jiných bejvalých žáků.“ Zabručel potichu Běďa Stein a nenápadně hodil oko mým

směrem. Podařilo mi ho uspokojit zdáním, že jsem zcela absorbovaná stolní hrou. „Jako student byl naprosto průměrný, ale měl mimořádně přizpůsobivý charakter a mluvil dobře rusky. Po invazi udělal závratnou kariéru, když na svoje kamarády napráskal všechno, co věděl.“ Bývalý ředitel rozvědné školy se odmlčel při pohledu na blížícího se číšníka, který mi přinášel z kuchyně talíř lívanců s borůvkami a šlehačkou.

„Děkuju.“ Uložila jsem figurky zpátky do krabice a ozbrojila se vidličkou.

„Co mi o něm ještě můžeš říct, Béd'o?“ Šeptal hlasitě otec. „Máš na Vendu nějakou špínu? Potřebuju Martě píchnout v Itálii a podle Borka Reicherta má zrovna Venda pravomoc nařídít rozvědce, aby zrušili tu blokaci, co na mě uvalili před dvaceti lety, abych nemohl vycestovat do ciziny.“

„To je to s Martou tak špatný?“

„Bohužel.“ Otcovi žlutě zaplály oči. „Věř mi.“

„No. Když je to tak.“ Béd'a Stein si poškrábal prošedivělé strniště na bradě. „Úplnou náhodou bych věděl něco, co by tě mohlo zajímat.“ Rozhlédl se kolem sebe a ztlumil hlas. „S ohledem na Vendovu zkurvenou povahu a jeho služební pozici v daný době, řekl bych, že to byl von, kdo s konečnou platností podepsal příkaz k tvojí popravě.“

„Nepovídej!“ Otec zůstal koukat na plešatého seniora s otevřenou pusou. „Věděl jsem, že je Venda zkurvysyn, ale neřek bych do něj, že je schopnej vraždy.“

Jeho poslední slova mě vyvedla tak z míry, že mi zaskočila borůvka v krku. Na vteřinu jsem zazmatkovala a začala se dusit. Podařilo se mi ale přitom naštěstí zachovat nenápadné vzezření. Přikryla jsem si ústa papírovým ubrouskem a několikrát tlumeně zakašlala, dokud mi lesní plod nevystřelil z hrtanu.

„Vidíš, synku. Zdání klame.“ Pan Stein se smutně usmál. „Tihle bezpáteční hoši uměj bejt překvapivě krutý, zvlášt' když maj k ruce nějakýho podřízenýho, co za ně udělá špinavou práci. Takoví machři, jako je Venda, tě klidně zabijou škrtem pera.“

Dojedla jsem lívanec a tvářila se, že nemám ponětí o čem jde řeč, ačkoli mi běhal mráz po zádech.

„Nevíš, kde Venda bydlí?“ Vyzvídal otec.

„Nemám ponětí.“ Přimhouřil šedé oči Běďa.

„A koho bych se na to podle tebe měl zeptat?“

Ředitel rozvědné školy přimhouřil škvíry očí a chvíli se zamyslel. „Bejt tebou, obrátím se na někoho, kdo byl po invazi vyhozenej ze služby, ale dál pro ně dělá melouchy.“

„Pechar?“

„Pálí ti to, synku.“ Běďa Stein pochvalně kývnul, než se ke mně otočil na židli.

„Úplně jsem ti zapomněl popřát dobrou chuť, Mirando.“ Přátelsky na mě zavolal. „Jakpak ti chutnaly lívance?“ Vějíře vrásek se rozprostřely kolem jeho šedivých očí. „Která z vás nakonec vyhrála Člověče nezlob se?“ Chtěl vědět. „Ty a nebo tvoje já?“ Pohled na zmatený výraz v mém obličejí ho upřímně rozesmál. „Neboj se. Dělán si jen legraci.“ Pokynul mi, abych se přiblížila. „Často hraju šachy se svým vlastním stínem.“ Vysvětlil mi. „Někdy je věrnej přítel, jindy lítej protivník, ale dělá mi společnost ve chvílích samoty.“

Běďa Stein nás potom doprovodil ven k autu. Musel být hodně otužilý. Navzdory mrazivé teplotě necítil potřebu navléknout si na větrovku kabát. Nesl si s sebou odřenou peněženku v síťovce jako leklou rybu.

„Rád jsem vás oba viděl.“ Galantně mi otevřel dveře auta. „Vyříd'te můj pozdrav Alici.“

„Taky od nás pozdravuj Evu.“ Otec se natáhl od volantu a pevně stiskl kamarádovu pravici. „Jak se vlastně má? Už ani nevím, kdy jsem s ní mluvil naposled.“

Steinova svérázná žena svého času působila jako mluvčí Charty 77. Podobně jako já za mlada snila o práci baletky. Několikaletý pobyt v koncentráku jí naučil reálnému pohledu na život a vyrýsoval její štíhlou postavu, kterou pak po válce úspěšně využila na jevišti. Za normalizace se stala prominentní členkou disentu a přísně sledovanou osobou. StB prý vysloužilou baletku nenechala na pokoji. Eva Steinová pravidelně trávila celé víkendy ve vazbě společně se svým nejlepším kamarádem, Vaškem Havlem.

„Podle mě je Eva ve skvělý formě.“ Pokrčil rameny její muž. „Minulej tejden z ní jednoho vyšetřovatele trefil šlak.“ Ušklíbl se pobaveně a obrátil šedivé oči v sloup. „Však víš, jakej má temperament.“ Otrásl se při pomyslení na svojí hubatou manželku. „Spustil na ní ňák víc

zhurta nebo co. Takže mu vynadala do krys a obvinila ho, že za války za flašku rumu vypomáhal na Pankráci v popravčí četě.“ Sněhové vločky se snášely na lesklou pleš ošuntělého důchodce. „Samozřejmě blafovala. Neměla ponětí, že se jí podaří trefit do černýho. Jenže fízl prej jenom zalapal po dechu, chytil se za prsa a bylo po něm.“ Zasmál se suše pan Stein.

„Ježíšikriste. To je baba.“ Otec pobaveně otočil klíčkem v zapalování. „Nechtěl bych se s ní hádat. Nedivím se, že trávíš tolik času mimo domov.“

„Tak, tak. Uhodil jsi hřebík přímo na hlavičku, synku.“ Otcův přítel se zašklebil a zabouchl dveře. „Jed' opatrně. Klouže to.“ Mával nám z chodníku.

VYJELI JSME přes štvanický most v době dopravní špičky. V pět hodin večer už byla tma. Nekonečné fronty aut se tlačily na obou stranách dálniční spojky. Každý pruh se sunul jiným tempem skrze střed města zahalený do závoje smogu. Všechny pruhy dohromady připomínaly tovární pásy naložené různobarevnými plechovkami od sardinek.

„Kdo je Pechar?“ Uhodila jsem na otce, zatímco jsme čekali v zácpě.

„No dovo!!“ Hodil po mě opovržlivým pohledem. „Odkdy jsi se naučila odposlouchávat soukromý hovory?“

„Prosím tě. Vždyť ty rveš, i když šeptáš.“ Mávla jsem rukou. „Všechno jsem dobře slyšela. Nemusela jsem se ani namáhat.“ Poukázala jsem hrdě. „I to o tvý popravě. Myslíš si, že jsem hloupá?“

Sledovala jsem otce, jak z krabičky Sparet mlčky vyklepává cigaretu. Stáhnul dolů okýnko a vyfoukl oblak kouře do promrzlé tmy. Měsíční srpek se posadil na střechu Národního muzea. Brzdová světla aut před námi blikala jako rudé hvězdy. Symbolicky už chybělo jenom kladivo. Třímala ho hranatá socha představitele pracujícího lidu u federálního parlamentu.

„Proč tě chtěl Venda Veselek zabít?“ Zeptala jsem se. „A jak to, že jsi ještě naživu?“

„Dobrá otázka.“ Otec se zasmál. „Jediný vysvětlení, proč jsem přežil svojí popravu, je, že mi pánbůh zachránil život.“ Nasál cigaretový kouř a poškrábal si stříbrnou kšticí. Chvilí se

potom odmlčel. „Moje jméno figurovalo na seznamu lidí, co na začátku sedmdesátých let zahynuli za podivných okolností.“ Prozradil mi. „Bylo nás celkem asi šedesát osm, samí bejvalí kolegové. Nejdřív se jeden utopil doma ve vaně. Další pak skončil pod kolama nákladáku, když jednoho večera čekal na refýži na tramvaj.“ Uzavřel chmurně. „Jsem z nich jedinej, komu se to podařilo přežít.“

„Děláš si legraci.“ Vyvalila jsem na něj oči. „Vyprávěj mi o tom.“

„Až někdy jindy.“

„Ale kdy?“ Vykřikla jsem. „Co jsi komu udělal, že tě chtěli sprovodit ze světa?“

„Příliš jsem toho věděl.“

„No a? Co je špatnýho na tom, když něco víš?“

„Všechno.“ Zasmál se otec a odklepal si popel z okýnka. „Záleží na tom, pro koho pracuješ.“

„A pro koho jsi pracoval?“

Otec pomalu zařadil první rychlost a rozjel se k výjezdu z magistrály.

„Ještě jsi to neuhádla?“ Utrousil. „Taky jsem si svého času hrál na špióna.“

Chvíli mi trvalo, než jsem zapracovala chybějící kus informace do stávajícího myšlenkového systému. Bylo to, jako by otec hodil kámen do hluboké studny. Představovala jsem si, jak letí temnotou, a počítala v duchu čas, který zbýval do jeho nárazu o vodní hladinu. Očekávané šplouchnutí se ale neozývalo.

„Uvědomuješšš ssssi, co je ššššpión?“ Ďábelský hlas mi syčel v hlavě jako papíňák. „Někdo, kdo ššššpehuje pro SSSStb.“

„Takže Pechar byl tvůj kolega?“ Polkla jsem naprázdno.

„Správně.“ Otec klepnul do blinkru a odbočil pod mostem na Žižkov, další čtvrt' obývanou romskou komunitou. „Seděl jsem s ním za stolem v jedny kanceláři, když jsem pracoval jako důstojník na německým odboru.“ Upřesnil.

Zelené světlo na semaforu se právě měnilo na oranžovou. Otec dupl na pedál, až jsme proletěli křižovatkou jako žíznivá čára.

„Rozdíl mezi mnou a Pecharem byl v tom, že když KGB převzala naše vedení, já jsem z rozvědky dobrovolně odešel.“ Otec ubral plyn na zasněžených dlažebních kostkách cestou do kopce. „Pechar se jako většina dalších držel svého místa jako klíště. Byl ochotnej sloužit ďáblu. Udělal by cokoli, aby se zachránil.“ Prohlásil pohrdlivě. „Stejně mu to bylo houby platný a dostal padáka.“ Otec tvrdil, že prověřkovou komisi neobměkčilo ani to, že Pechar při prvním výročí okupace v srpnu 1969 dobrovolně nastoupil na Václavák a nebyla mu hanba tlouct mírumilovné vlastence po hlavě obuškem. „Dneska si ovšem chlapec hraje na oběť režimu a náramného disidenta.“ Dodal nakonec.

Projeli jsme špinavou ulicí plnou rozbitých domů a zakouřených hospod. Na vrcholu otec nečekaně strhl auto do protisměru a, v rozporu s dopravní značkou hlásající zákaz zastavení, zaparkoval na chodníku.

„Hele. Táhle má Pechar kancelář.“ Sledovala jsem otcův ukazovák mířící k nenápadnému obchůdku s nápoji. Uvnitř se svítilo. Vytažená roleta odkrývala upatlanou vitrínu s displejem alkoholických výrobků.

Podívala jsem se otci zblízka do obličeje a uvědomila si, že ho vlastně neznám. Úzkost a potlačené rozčilení mi bolestivě sevřely hrdlo.

„Proč jsi mi lhal?“ Zeptala jsem se ho vyčítavě.

„Nelhal jsem ti.“ Zamračil se. „Jenom jsem ti nikdy neřekl celou pravdu.“

„Proč?“ Cítila jsem se zraněná.

„Byla jsi malá a nerozuměla bys tomu.“ Vypnul motor a láskyplně mě objal kolem ramen.

Zatímco jsem brečela na jeho široké hrudi, hladil mě po hlavě těžkou rukou.

„No tak, Trumpetko. Pojď. Musíme jít za Pecharem, než zavře.“

Hlasitě jsem se vysmrkala a následovala ho z auta dovnitř obchodu.

„Dobrý den, pane Kostko. Co tady děláte?“ V podsaditém prodavači za pultem jsem poznala sázavského chataře, za kterým jsme pravidelně s rodiči jezdívali na kus řeči. Pan Kostka a jeho blondřatá manželka nás vždycky u sebe rádi viděli na chatě, přestože se přátelská konverzace dospěláků k večeru zvrhávala v horkou politickou diskusi.

„Nazdar Jirko. To je překvapeníčko.“ Pan Kostka se nervózně usmál a oprášil si modrý plášť, ačkoli se nezdál ani trochu špinavý. Kromě nás se v obchodě nenacházeli žádní další zákazníci. „Dejte mi minutku.“ Dívala jsem se, jak běží k proskleným dveřím a píše něco křídou na černou tabulku pověšenou zevnitř. „Zavřeno z důvodu zásobování.“

„Kde je Pechar?“ Ptala jsem se po straně otce.

Napadlo mě, jestli má pan Kostka kolegu, který se schovává za mastným hnědým závěsem, oddělujícím veřejnou část obchodu od skladiště.

„To je on.“ Ušklíbl se otec a ukázal prstem na Kostku. „Pechar je jeho levý jméno.“

„Co to tu vykládáš?“ Znamý chatař nás musel slyšet, protože najednou zesinal a začaly mu škubat oční víčka. „Nemyslíš si, že je to od tebe poněkud indiskrétní?“ Káral otce.

„Možná.“ Otec se naklonil přes pult. „Indiskrece byla odjakživa moje poznávací značka.“

Pan Kostka se kysele ušklíbl, jako kdyby spolkl mouchu.

„Něco ti povím, kamaráde. Vždycky jsi měl na špióna proříznutou hubu.“ Zmizel vzadu za závěsem. „Byl by z tebe báječný komentátor fotbalových zápasů.“ Ozvalo se řinčení prázdných láhví. „Co vám můžu nabídnout k pití?“

„Nemáš tam nějakou dobrou podpultovku?“

„To si teda piš.“ Pan Kostka se objevil s láhví Hennessy v podpaží. „Nejsem tu pro srandu králíkům.“ Sledovala jsem, jak nalévá tenký pramínek koňaku do jedné sklenice a vodopád do druhé. „Seš tady autem, ne?“ Omluvně podal otci skromnější dávku s vychytralým výrazem na široké tváři. „Zdravíčko.“ Připil si. „A teďko mi pěkně vyklop, co tě sem ke mně přivedlo. A nevykládej mi, že jsi jel úplnou náhodou kolem a zastesklo se ti po starým kamarádovi.“

„Vidíš to, Trumpetko?“ Drcnul do mě loktem otec. „Jak se člověk jednou stane špiónem, přiroste mu to navěky ke kůži.“

Začervenala jsem se a v rozpacích si upřeně prohlížela svoje boty

„Nechceš trochu Coca-coly, Mirando?“ Oslovil mě pan Kostka.

„Díky. To by bylo fajn.“ Coca-cola byla pro mě to samé jako francouzský koňak pro bývalé špióny. Srkala jsem ji z láhve brčkem a snažila se rozpomenout, kdy jsem naposledy dostala příležitost popíjet oblíbený mok.

Otec si pomalu vložil Spartu mezi suché rty a dal si na čas, než ji zapálil.

„Tak co, Milane. Ještě se vídáš s Vendou Veselkou?“ Sfoukl hořící sirku. „Vy dva jste spolu přece vždycky pekli, ne?“

„Proč si to myslíš?“ Pan Kostka viditelně ztuhnul.

„No, jen tak. Říkej tomu intuice.“

Ozvalo se t'ukání na skleněné dveře obchodu. Spatřila jsem frontu pánských zákazníků na sněhem pokrytém chodníku. Hlučně gestikulovali za vitrínou a jejich pohyby se zdály nezvykle divoké na obyčejné žižkováky.

„Neumíte kurva číst? Vrat' se zejtra.“ Křičel na ně bývalý rozvědčík. „Zkurvený cikáni.“ Kroutil hlavou. „Dneska se berou přídavky.“ Vysvětlil nám, když se k svým zákazníkům otočil zády. „Jakmile si strčej do kapsy prachy na děti, už ke mně běží pro flašku rumu.“

„Vsadím se, že sis nikdy nepředstavoval, že budeš jednou dělat rozvědnou činnost mezi cikánama.“ Otec se zakuckal smíchy. „Tihle chlupci jsou možná gauneři, ale jsou v podstatě neškodný. Zato Venda je sakramentsky nebezpečnej hajzl.“ Otec se chvíli odmlčel a pozoroval efekt svých slov na starším kolegovi. „Ze spolehlivých zdrojů jsem se dneska dozvěděl, že měl Veselek na svědomí ten nevydařenej pokus na moji popravu před patnácti lety.“ Pokračoval v monologu. „Potřeboval bych se dozvědět, kde teďko bydlí. Musím ho najít.“

„Hele. Už jsem ti to řekl jednou. Nemám páru.“ Pan Kostka uhnul před otcovým upřeným pohledem a předstíral, že čistí vyblýskaný pult špinavým hadrem.

„Houbeles! Vůbec by mě nepřekvapilo, kdybys pro něj schovával další flašku Hennessy pod pultem.“

„Zbláznil ses!“ Otcův bývalý kolega kategoricky kroutil hlavou. „Nemám sebemenší důvod, abych se tím člověkem zabejval.“ Tikal očima. „Ani nevím, co teď vlastně dělá.“

„Ale máš.“ Otcův hlas zněl hlubší, než kdykoli předtím. „Vážně si myslíš, že jsem se narodil včera, kamaráde? Ty i tvoje žena už jste byli dvakrát v Americe od doby, co tam váš synáček zdrhnul.“

Všimla jsem si zlého pohledu v Pecharových očích. Koutky jeho rtů se zatrpkle propadly, nicméně nevěděl, co by řekl na svoji obranu.

„Taky mám dceru na západě a má tam teď zrovna nějaký velký problémy.“ Pokračoval otec. „Nejspíš bys nechtěl, aby si tě CIA spojila s tvým slavným agentem Alfredem Frenzelem, vid'š? Dovedu si představit, že by si s tebou určitě o Alfrédovi rádi popovídali, až zase někdy přeletíš velkou louží, nebo se pletu?“

S klidem dopil koňak a položil prázdnou skleničku na pult.

„Tak do toho, kamaráde. Ven s tím.“

ZPÁTKY V NAŠÍ nové Škodovce jsem pozorovala otce listujícího v pražském uličníku. Spokojený úsměv mu hrál na tváři. „Je to fakt sranda, když někdo jako Venda bydlí zrovna v Ďáblicích.“ Prstem hledal ulici, jejíž jméno mu pan Kostka nakonec prozradil.

„Kde jinde by mohl bydlet?“ Opáčila jsem, „Svůj ke svým, ne?“

„Svatá pravda.“ Zasmál se otec. „Nomen omen.“

V Ďáblicích jsem do té doby byla jenom jednou. Strašidelné normalizační sídliště na severu města sestávalo z dlouhých betonových bloků, vysokých nejméně dvanáct pater. Do každého z paneláků by se bývala mohla nastěhovat celá vesnice a bylo jich tam přinejmenším dva tucty, všechny geometricky uspořádané okolo hlavní silnice .

„Co bys na to řekla, kdybychom zajeli milýho Vendu navštívit?“ Otec zkontroloval čas na náramkových hodinkách. „Bude z práce doma. Nejspíš teď před večerí relaxuje v obýváku před televizí.“

Vystřelili jsme od obrubníku a uháněli přes Libeň vzhůru k betonové hradbě rozsvícených paneláků.

Ďáblice se před námi vynořily ze tmy jako futuristická verze pekla. Kromě holého křoví, rostoucího kolem zaplněných parkovišť, jsem nikde neviděla žádný strom. Všechno tam bylo z betonu. Každý z dlouhých paneláků měl alespoň deset různých vchodů. Televizní obrazovky blikaly za stovkami stejných oken jako svíčky v kolumbáriu. Budova výtopy uprostřed sídliště připomínala krematorium.

„Jak tady může někdo chtít bydlet?“ Otrásla jsem se.

Projeli jsme zasněženou ulicí a zastavili před číslem 566.

„Škoda, že to není 666!“ Vtipkoval otec, když zatahoval ruční brzdu.

Nechal klíček v zapalování a vyskočil ven z auta.

„Ty tady počkej, Trumpetko.“ Přikázal mi. „Nechal jsem běžet motor, kdybychom odsud náhodou potřebovali rychle zmizet. Nařídil jsem ti taky topení, abys tu měla teplo, dokud se nevrátím.“

„Tati.“ Srdce mi vyskočilo až do krku. „Já se o tebe bojím.“

„Blbost. Než napočítáš do pěti, budu zpátky.“ Zabouchl dveře. „Ale stejně se radši zevnitř zamkni, zatímco budu pryč.“

Zapnul si zip kožené bundy a rázným krokem přešel po zamrzlém chodníku k vchodu do paneláku. Prosklené dveře neměly kliku a byly opatřeny bezpečnostním zámkem. Otec studoval jména na panelu zvonků, když se na schodišti ve všech patrech nečekaně rozsvítilo. Z výtahu vystoupila postarší paní a táhla za sebou tlustého pudla na vodítku.

„Dobrý večer.“ Slyšela jsem otcův bručivý hlas. „To je dneska ale zima, co?“

Galantně staré paní podržel dveře. Nezapomněl podrbat jejího psa za ušima, než vklouznul dovnitř paneláku, jako by tam bydlel. Otřela jsem rukávem zamlžené okno auta, abych mohla zevnitř sledovat, co bude následovat. Otec minul výtah a vydal se pěšky nahoru po schodech. Představovala jsem si, že si na každém odpočívadle čte jména na zvoncích. Ve třetím patře se nejspíš zastavil a zazvonil u dveří. Skze okno jsem ještě viděla jeho siluetu stojící mimo dohled špehýrky, když načasovaná světla na schodišti zhasla. Chvilí poté úzký světelný klín vyklouzl z jednoho z bytů. Následoval krátký souboj dvojice stínů. Kužel světla

ve dveřích se rychle scvrknul, znovu narostl a zase se o kus zmenšil, než ho přece jen polkla tma.

Mezitím tlustý pudl očuchal pneumatiky našeho auta, vyčůral se do sněhu a vytlačil kouřící hovínko na betonovém hřišti pro děti. Nevšimla jsem si, že by po něm jeho exkrement panička sebrala. Tvářila se jakoby nic a táhla psa zpátky do domu. Na schodišti se opět rozsvítilo a dveře výtahu se zavřely. Spatřila jsem otce, jak si povídá s vyhublým člověkem na třetím poschodí. Veselek měl na sobě obnošený župan a zdálo se, že se klepe zimou. Otcův kat během krátkého rozhovoru neustále smrkal do kapesníku, jako by ho snad otec rozplakal. Mluva Vendova těla prozrazovala touhu uprchnout. Náměstek náčelníka první správy STB nejprve kroutil hlavou, potom začal naopak horlivě kývat, dokud ho otec nepropustil ze spárů.

O chvíli později už byl otec zpátky v autě a uháněli jsme pryč prázdnou ulicí.

„Bingo!“ Spokojeně svíral volant. „Nemohli jsme si vybrat lepší načasování.“

Venda Veselek prý ležel doma s chřipkou. Byl jednak fyzicky slabý a navíc značně vyděšený Pěrestrojku.

„Má vůči mně nepochybně špatný svědomí.“ Radoval se otec. „Když jsem mu řekl, že mám v úmyslu informovat Svobodku a Hlas Ameriky o jeho roli v popravách mých kolegů, posral se strachy.“

„Myslíš jako, že si vážně nadělal do kalhot?“

„No, nejspíš ne. Aspoň jsem necítil žádnéj podezřelej smrad.“ Rozesmál se otec. „V každým případě mi ale svatosvatě slíbil, že se osobně postará o vydání mého pasu. Můžu si na pasovce podat oficiální žádost a do týdne ho tam prej budu mít.“

Vystřelili jsme z Ďáblic, jako kdyby nám hořelo za patami. Na druhé straně řeky se na kopci tyčila silueta svatovítské katedrály. Město připomínalo moučník z perníku, ozdobený cukrovou polevou. Pražský hrad se honosně pnul k zataženému nebi v zlaté záři světlometů. Když jsme projížděli kolem, nebyla na Hradčanech ani noha. Prezidentská vlajka se splihle třepotala na stožáru. Znamenalo to, že se Gustav Husák nachází v hlavním městě a že slabý vítr vane ze severovýchodu.

„Můžu se tě na něco zeptat, tati?“ Odkáslala jsem si. „Hele. Za kterej tým vlastně kopeš?“ Připadalo mi těžké vyslovit moje pochybnosti.

Kola naší Škodovky monotónně drnčely na dlažebních kostkách.

„Cože?“ Otec sundal botu z plynu a prudce strhnul auto do protisměru. Sjeli jsme kolem ministerstva zahraničí k arcibiskupskému paláci a zaparkovali u barokního morového sloupu na hradčanském náměstí.

„Je na čase, abychom si spolu promluvili.“ Oznamil mi drsným hlasem. „Pojďme se spolu trochu projít.“

POULIČNÍ OSVĚTLENÍ ve stylu plynových lamp vrhalo žluté světlo na zasněženou kamennou dlažbu. Měsíční srpek plaval mezi roztrhanými mraky jako gondola a naše stíny se natahovaly až k hradní bráně. Sníh nám křupal pod nohama, když jsme míjeli pískovcové lvy a gladiátory, zápasící nad mříží tepaného plotu. Zastavili jsme se až na vyhlídce u Kajetánky a vydechovali sraženou páru. Pod námi se ježila stovka špičatých věží, pokrytých rozdrčeným diamantovým prachem.

„Rád bych si s tebou něco pro jednu vyjasnil, Trumpetko.“ Zabuřel otec poté, co se přesvědčil, že se široko daleko nenachází živá duše, která by nás poslouchala. „Dost možná jsem v životě natropil řadu blbostí, ale nikdy jsem nebyl podrazák. Máma by se se mnou okamžitě rozešla, kdybych jenom náznakem zradil svoje ideály.“ Zapálil si Spartu a zhluboka nasál kouř, dokud jeho plíce nevybuchly v záchvatu dráždivého kašle.

„Měl bys vážně přestat, nebo tě to zabije.“ Poznamenala jsem štiplavě.

„Hele, věříš na osud?“ Vysoukal ze sebe, když se mu konečně podařilo chytit dech. „Jsem přesvědčenější, že bez ohledu na to, nakolik v životě riskujeme, anebo se naopak snažíme vyhybat nebezpečí, stejně nakonec každej umře, až když nám Pánbůh zazvoní zvonečkem. O nic dřív a o nic pozděj.“ Odkáslal si a plivl na zasněžené dlažební kostky. „Co se ti chystám teď vyprávět, je nejlepší příklad zmíněný teorie.“ Podíval se mi pevně do očí. „Po tom, co už mám v životě za sebou, jedno cigáro navíc nemůže mít na mojí smrt žádnéj

vliv.“ Prohlásil ochraptěle. „A teď mi laskavě dovol, abych ti vysvětlil důvody, které vedly k mému krátkému zapojení do světa špionáže.“

„Tak jo.“ Opřela jsem se o zídku. „Povídej. Jsem jedno velký ucho.“

Otec nasál kouř a přimhouřil žluté oči, jako by navíjel filmový pásek vzpomínek na začátek špulky.

„Abys mohla dobře pochopit příběh, kterej ti budu vyprávět, musíme se vrátit zpátky do padesátých let, když mi bylo asi tak jako teďka tobě.“ Začal. „Bolševici sebrali tátovi firmu se zubníma potřebama a odsoudili mě k chudému dětství na špinavých ostravských ulicích. Do Stalinovy smrti zbývalo pět let. Většina národa žila ve strachu jako za války. Bolševická policie obnovila praxi nočního zatýkání. Od německý okupace se toho moc nezměnilo. Jenom srp a kladivo nahradily svastiku na vlajce.“

Příběh otcovy rané puberty jsem už slyšela víckrát. Stejně jako stovky dalších ostravských kluků, i otec se v dětství toužil stát členem místního skautského klubu. Po komunistickém puči vláda skauty zakázala a nahradila je pionýrem. Navzdory hrozbě exemplárních trestů se jeden skautský klub v Ostravě udržel a nadále tajně pokračoval v činnosti. Vědělo se, že operuje někde ve městě, jenže nikdo nevěděl kde. Klub mohl přežít jedině jako přísně výběrová, vysoce tajná společnost, něco jako dětská verze válečného odboje. Vůdce klubu, Karel Líba, svou neposlušností režimu riskoval tvrdé vězení, ale naštěstí se místní StB skauty nikdy nepodařilo vypátrat a ani ostravští uličníci nebyli o mnoho úspěšnější. Ať dělali, co dělali, utajenou klubovnu objevit nedokázali. Podle otce byla většina jeho vrstevníků připravena udělat cokoli pro to, aby se stali vybranými členy mýtického klubu.

„Tajně jsme sledovali každého, o kom jsme si jenom trochu mysleli, že klub navštěvuje. Ale skauti nás pokaždé dokázali setřást a nikdy nás ke klubu nikdo nezavedl.“ Vzpomínal si otec. Vyprávěl dojatě, jak ho jednoho dne nečekaně oslovil starší spolužák. Šli se pak spolu projít do parku, kde mu obezřetný chlapec o samotě prozradil, že ho skauti už nějakou dobu pozorují. Členové klubu se prý sjednotili v názoru, že můj otec oplývá chvályhodnými vlastnostmi a má pevný charakter, a pozvali ho na zkoušku do klubu.

Jeho vlčí oči na okamžik zvlhly, když mluvil o tom, jak se cítil hrdý, když vděčně přijímal nabízenou poctu. Byl to rozhodující moment v jeho životě, řekl. Díky skautingu z něj vyrostl týmový hráč. Naučil se stavět čelem každému protivenství a v boji o přežití spolupracovat s

kamarády. Ve skautu poprvé zažil kouzlo věrného přátelství a všechny další důležité lidské hodnoty, o kterých do té doby četl jenom v knížkách.

„No jo. Mohl bych ti je vyjmenovat. Férovost. Odvaha. Věrnost. Poctivost.“ Otcovy rty se nakrabilily do ironického úsměvu. „Všechny ty krásný ideály, co chlapi v hloubi duše ctějí, dokud jsou ještě malí kluci, a který pak většinou v dospělosti z nějakýho důvodu zapomenou.“ Odhodil zamáčkнутý nedopalek dolů přes zeď, až jiskry zadržely tmou.

„A co se stalo potom?“ Netrpělivě jsem se ošívala.

„Osm let poté mě bolševici poslali za trest kopat uhlí, když jsem se na gymplu projevil jako rebel.“ Otec si rozvázně zapálil další cigaretu. „Bylo to živoucí peklo.“ Řekl. „Chtěl jsem se odtamtud dostat na báňskou. Ale jediná cesta ven vedla skrze vstup do strany.“ Pokrčil rameny. „Bylo mi devatenáct let, když jsem bolševikovi podepsal přihlášku.“ Přiznal se provinile. „A kdo mě za to může soudit?“ Vydechl kouř. „Zoufale jsem toužil přežít. Jedině ten, kdo si odkroutil nějaký čas dole pod zemí, dobře ví, co to žere, aby se odtamtud člověk dostal živěj.“

„Nic si z toho nedělej.“ Pohládila jsem ho po mohutné tlapě, abych mu ukázala, že mu jeho členství nezazlívám. „Stejně tě ze strany nakonec brzo vyhodili, ne?“

„Určitě jsem nebyl dobrej komunista.“ Rozesmál se na celé kolo. „Pro spoustu lidí jsem do dneška polepšeným hříšníkem.“ Jako důkaz uvedl, že když se mu na začátku šedesátých let podařilo přestoupit z ostravské báňské na VŠE do Prahy, pomáhal transformovat stranickou organizaci studentů v horké hnízdo kontrarevoluce. „Jednoho dne se o tom třeba dočteš v mý politický složce.“ Žertoval. „Všechno, co o mě potřebuješ vědět, je tam do puntíku zapsáno jako v Mikulášově knize pekelných hříchů.“

Zmíněný dokument prý mého otce popisoval jako nenapravitelného kontrarevolucionáře, spolupracujícího s reformními osobnostmi Pražského jara, jako byl například Ota Šik. Šířením heretických bludů o politické pluralitě a volném obchodu mezi spolužáky si neposlušný mladík nadělal nespočet nepřátel mezi konzervativními učiteli

„Stejně mám na tu dobu nejlepší vzpomínky.“ Nostalgicky se díval k úpatí Žizkova, kde se nacházel univerzitní kampus. „Byli jsme mladí. Měli jsme ještě naději a věřili jsme v globální revoluci, reprezentovanou třema K.“

„Jakýma třema K?“ Zamračila jsem se. „Máš snad na mysli Ku-klux-klan?“

„Ne. To opravdu nemám.“ Rozchechtal se otec. „Tři K pro nás tehdy byli John Kennedy, Martin Luther King a Castro.“

„Mluvíš o Fidelu Castroví?“ Zůstala jsem jako opařená. „Nepíše se náhodou jeho jméno s C? Nehledě na to, že jsi o něm ještě nedávno mluvil jako o špatným člověku.“

„Takovej už je asi osud všech charismatickejšch vůdců.“ Připustil otec. „Buď umřou mladý, anebo se z nich později vyklubou nesnesitelný diktátoři.“ Poučil mě. „Před pětadvaceti lety byl Castro úplně jiná osobnost, než je dneska. A kdo ví, jak by dopadli samotnej Kennedy s Kingem, kdyby bejvali nebyli zavražděný?“

Všimla jsem si černé kočky putující přes štít střechy malostranského domku. Opatrně kladla packy na střešní tašky a zlehka našlapovala na zmrzlý sníh, než se stulila do klubička na vyhřáté střeše za kouřícím komínem.

„Vidíš támhleto nenápadnou budovu u Karlova mostu?“ Otec namířil prst dolů přes řeku. „Říkávali jsme jí Stará bouda.“ Upřesnil. „Tam jsem měl kancelář, když jsem se v roce 1966 kvalifikoval jako důstojník rozvědky.“

Stará bouda se skrývala v stínu mostecké věže. Nikdy by mě nenapadlo, že se uvnitř bloku šedivých zdí kují strategicky důležité pikle.

„Jak jsi k týhle práci, prosím tě, přišel?“ Zajímalo mě. „Předpokládám, že jsi neodpověděl na inzerát v novinách?“

Když byl otec na vojně, vysvětloval mi, jednoho dne ho z ničeho nic oslovili dva neznámí chlapíci, podobně jako kdysi ostravský hoch ze skautského klubu. Prý už ho taky nějaký čas pozorovali a došli k přesvědčení, že je mimořádně schopný, chytrý člověk, kterého by mohli potřebovat. Podstatný rozdíl mezi oběma situacemi však spočíval v tom, že zmínění chlapíci tentokrát nebyli skauti, ale špióni.

„Taky mi nabídli členství v jejich klubu.“ Zasmál se hořce otec a dodal, že už byl v té době šťastně ženatý. „Varoval jsem žoldnéře z rozvědky, že já i moje žena jsme vášnivými zastánci reformní politiky. Ale ujistili mě, že právě takové lidi hledají.“

Reformní rozvědka potřebovala mladé inteligentní chlapy, jako byl on, tvrdili mu, aby mohli nahradit neschopné nebo zkompromitované komunistické kádry z padesátých let. Nová krev otevírala vlastenecké rozvědce cestu k samostatnosti a nezávislosti na KGB. Reformní vedení zamýšlelo rozvíjet program průmyslové špionáže za účelem znovunabytí ztracené pozice naší středoevropské vlasti jako vývozce špičkových výrobků.

„Máma o tom věděla?“ Ptala jsem se.

„To si piš.“ Otec vypadal uraženě. „Byla to ona, kdo mi poradil, abych jejich nabídku přijal. Řekli jsme si, že si to na pár let vyzkouším a kdyby se mi ta práce nelíbila, mohl jsem vždycky podat výpověď. Oba jsme byli naprosto naivní.“

„Proč?“

„Podepsat smlouvu s tajnou službou je jako zapečetit krví pekelnou listinu.“ Šklebil se otec. Chvilí bojoval s krabičkou sirek, než si zapálil v pořadí třetí Spartu. „Týhle organizaci se upíšeš jenom jednou za život.“ Řekl ochraptěle. „Jedinej způsob, jak lze opustit svět tajných služeb, je buď nohama napřed anebo, jako v mém případě, přežít svoji vlastní popravu. Protože podle nepsaného vojenského práva je nepřipustné dvakrát za sebou popravit stejného člověka.“

„Ale to jsi asi nevěděl, když jsi se rozhodl pracovat jako špión, viď?“

„Jak bych jenom mohl?“ Otcova tvář prozrazovala emoci, kterou jsem u něj předtím nikdy nezpozorovala. Jako by stál na mostě mezi svým starým já a člověkem, kterým se stal později. Zahalen v modrém cigaretovém kouři, zdálo se, že znovu prozírá svá mladická očekávání skrze chmurný filtr následných zklamání.

„Měli jsme s mámou romantické představy o životě.“ Otrásl se chladem a narovnal si límeček kabátu. „Nemohli jsme tušit, co se stane. A je to tak nejspíš dobře. Bez naivní víry v lepší budoucnost bychom neměli odvalu utkat se s tak velkým protivěním.“

Zvuk kolísavých kroků v Nerudově ulici přerušil náš intimní hovor. Spatřila jsem pár stínů potácejících se z hospody u Slunců.

„Škoda lásky, kterou jsem tobě dala.“ Zpívali rozverně opilci. Opření jeden o druhého, klikem hákem se proplétali nahoru ulicí směrem na Strahov.

„Hele tati. Kde se vlastně studuje na špióna?“ Chtěla jsem vědět, sotva zmizeli za rohem.

„Ve škole samozřejmě.“ Odpověděl otec s cigaretou v ruce. „Ovšem musíš mít na to taky vrozený vlohy, jako na cokoli jiného.“

„Jako co například?“

„Určitě je lepší, když to člověku rychle pálí, protože blbej špión je mrtvej špión.“ Křenil se rošťácky. „Výborný řídičský schopnosti a praktická znalost cizích jazyků jsou velký plus. Ale zdaleka nejdůležitější ze všeho je umění dobře lhát.“

Studovala jsem otcův obličej, jako bych ho viděla poprvé. „A ty teda máš všechny tyhle vlastnosti?“

„Ano i ne.“ Neunikl mi výsměšný podtón v jeho hlase. „Pravda. Baví mě vymýšlet si a hrát různé role. Vždycky jsem býval nadanej vypravěč.“ Odmlčel se ve snaze poctivě formulovat složitou odpověď. „Jednu věc jsem ale nedokázal jako ostatní.“ Řekl nakonec. „Neuměl jsem, anebo dost dobře možná ani nechtěl, nalhávat sám sobě věci, o kterých jsem věděl, že nejsou pravda.“ Zadíval se z hradeb k mostecké věži. „Úspěšněj špión musí znát role, který na sebe v životě lidi jeden na druhýho hrajou. Musí spolehlivě rozeznávat lež od pravdy, aby mohl postupovat podle scénáře, kterej má za úkol režírovat. Průsvih nastane, když si v týhle profesi člověk jednoho dne uvědomí, že i autor scénáře nestydatě lže a že celé představení, v kterém operující důstojník rozvědky denodenně nosí kůži na trh, slouží jenom jako ubohá zástěrka ideologické bezduchosti jeho tvůrců, kteří mnohdy ani vůbec netuší, o čem se na jevišti světa vlastně hraje.“

„Představení?“

„A co jinýho je politická scéna, než jeden velikej tyjátr?“

Sledovala jsem pohupující se světla na hladině řeky před Národním divadlem. Pískovcové divadlo na nábřeží mi připomínalo španělskou galeonu s přídílí, ozdobenou sochami okřídlených pegasů.

„Jak to, že jsi byl ochotnej přijmout roli v takovým hloupým představení?“ Nakrabatila jsem obočí a v srdci jsem pocítila ostrou bolest. „Vždycky jsi přece odsuzoval lidi, co se tvářili jako kamarádi, a přitom na tebe donášeli StB. Tvrdil jsi mi, že lízt lidem do soukromí je špatná věc. Přitom jsi to dělal i ty.“

Odstoupila jsem od zídky, jako bych se chtěla od otce distancovat.

„Potíž je v tom, že podobně jako většina obyčejnejch lidí nevidíš rozdíl mezi rozvědkou a vnitrozemskou tajnou policií.“ Bránil se ukřivděně. „Nikdy bych pro kontrarozvědku nedělal!“ Odplivnul si na zem v gestu upřímného znechucení.

„Jak tomu mám rozumět?“ Byla jsem zmatená.

„Dovol mi, abych ti trochu vyjasnil pojmy.“ Trpělivě v sobě potlačil narůstající frustraci. „Rozvědka má za úkol bránit zemi před vnějšími hrozbami a informovat vládu o tom, co se doopravdy děje ve světě. Domácí větev tajné policie by měla správně bojovat s cizími rozvědkami, se zločinem a monitorovat rušivé živly v naší společnosti, ale daleko častěji se zabývá sběrem informací o obyčejných občanech, které pak snadno zneužívá ke kontrole celé populace a k manipulaci lidí prostřednictvím propagandy.“

Srozumitelné vysvětlení jsem přijala s vděkem. „Tak promiň, tati. Nechtěla jsem se tě dotknout.“ Provinile jsem se k němu znovu přiblížila.

„Ale čert to vem.“ Velkoryse mávl rukou. „Fůra lidí si to plete.“ Poplácal mě láskyplně po zádech. „Pochop, že jsem byl cvičenej hlavně k tomu, abych operoval v zahraničí. Měl jsem v pracovní náplni chránit naši republiku před nepřátelskýma aktivitama a zároveň budovat síť spojenců našeho národa.“ Otec zmáčkl dokouřenou Spartu podrážkou. „Poslouchat, co si lidi povídaj v noci v posteli, to je totálně pod mojí úroveň.“ Zamračil se a vyfoukl poslední oblak kouře.

„Takže...“ Raději jsem přehodila výhybku. „Vyučil jsi se na škole Bédi Steina?“

„Jo.“ Kývnul otec. „Nemohl jsem si přát lepšího mentora, ale ani on si nemohl přát lepšího žáka.“ Hrdě se načepýřil a nezapomenul zdůraznit, že po ukončení školy špiónů získal nejvyšší doporučení jejího ředitele, což způsobilo, že mu reformní rozvědka nabídla prestižní pracovní místo záviděné všemi ostatními spolužáky. Vzhledem k tomu, že otec mluvil dobře německy, náčelník první správy ho pověřil funkcí operativního důstojníka na německém odboru. Dal prý dokonce mladému operativci k dispozici malé dvoumotorové letadlo!

„Jsem rád, že můžu s čistým svědomím prohlásit, že jsem nikdy svých privilegií nezneužil jako někteří mí kolegové.“ Otec se mi zadíval hluboko do očí, aby mě utvrdil v svojí

poctivosti. „Na sedmadvacitiletýho mladíka jsem měl tenkrát v ruce docela dost velkou moc.“ Nedokázal potlačit samolibý úsměv. „Dokonce i tvoje bolševická babička mě najednou začala respektovat.“

Připomněl mi, že se Rudá kněžna během reformního období dostala na stranu kritizované komunistické věrchušky. Začala se proto k nenáviděnému zeti chovat přátelsky v naději, že jí politicky zaštití.

„Odmítl jsem dělat babiččina advokáta, ale ani jsem nevyužil nabízené příležitosti oplatit jí křivdy, kterých se na mně dopustila. Bejval bych jí tehdy mohl rozmáčknout, kdybych chtěl.“ Připustil otec. Dva roky společného života v bytě matčiných rodičů mu prý poskytly dostatek důvodů ke kruté pomstě. „Později jsem svojí dobrotou litoval, když jsem zjistil, že moje tchyně patřila ke skupině zrádců národa, zodpovědných za pozvání sovětské armády do naší země.“ Povzdechl si.

„Brzy potom ale přišla invaze, ne?“ Počítala jsem roky na prstech.

„Nastoupil jsem na rozvědku na podzim 1966 a sovětské tanky přijely do Prahy o dva roky později, v srpnu 1968.“ Kývnul otec. „A byl jsem to já, komu se podařilo získat informace o plánované vojenské akci.“

„Jak to, ty?“ Začínala mi mrznout chodidla.

„Pojďme se projít, ať si trochu zahřejeme nohy.“ Otec si zavěsil mojí promrzlou ruku do vyhrátého podpaží. Po cestě hradním schodištěm mi odtajnil podrobnosti svého prvního a posledního rozvědného úkolu.

„Když jsem po škole nastoupil do zaměstnání, měl jsem hlavně na starosti monitorování rozvědné činnosti západoněmecké protistrany.“ Vysvětloval mi. „Osud však se mnou měl jiný úmysly.“ Zastavili jsme se na Malé straně. „Stal jsem se jediným československým špiónem komunistické éry, kterej dostal oficiálně za úkol špehovat sovětské spojence.“

Ironie osudu chtěla, že to byl právě Pechar, alias pan Kostka, kdo novopečeného kolegu upozornil na připravovaný studentský festival v bulharské Sofii. Vysvětlil prý novici, že podobná setkání na mezinárodní úrovni tradičně slouží jako výlovné rybníky rozvědných služeb, ve kterých různé země získávají nové agenty. Evropští studenti se v létě 1968 měli setkat v Sofii. Otec se rozhodl na tuto akci použít jako návnadu skupinku československých

vysokoškoláků. Zamýšlel na ni chytit zapadoněmeckého kolegu, o němž se dalo předpokládat, že příplave do bulharských vod s úmyslem zaplést mladé východoevropské intelektuály do své agenturní sítě. Většinu roku se otec věnoval přípravě své první akce. Dal dohromady tým osmi agentů, které si pro plánovanou příležitost náležitě vycvičil. Museli se naučit role, které jim přidělil dle vyššího scénáře, jak mu prozradil cestou na Klárov. Na začátku června 1968 se vydal do bulharského hlavního města, aby si pečlivě prostudoval cizí jeviště, na němž se chystal sehrát připravenou komedii. Stačil ještě v Praze s máti podepsat reformní výzvu Dva tisíce slov, než odletěl do Sofie. Během pobytu v Bulharsku pak shodou okolností narazil na zdroj informací, podle kterého studentský festival sloužil jako zástěrka pro přísně tajnou konferenci rozvědných služeb zemí Varšavské smlouvy.

„Vzhledem k tomu, že naše rozvědka na zmíněnou akci nikdy nedostala žádnou pozvánku, rozhodl jsem se na vlastní pěst vypátrat detaily plánovaného setkání.“ Otec vypadal zároveň pobaveně i úzkostlivě, když mi popisoval svoje zážitky. „Hnedka jsem za touhle akcí čuchal zkaženou rybu.“ Prohlásil, zatímco jsme šli úzkou uličkou na náměstí. „Čím víc důkazů se mi dostalo do ruky, tím víc začínala smrdět.“

„Byla to velká ryba?“ Drkotala jsem zimomřivě zubama.

„Ó je. Byla to přímo velryba.“ Vyprskl smíchy. „A já si naivně myslel, že ji dokážu vylovit podběrákem.“

Obešli jsme svatého Mikuláše s velkou zelenou kopulí na střeše a zastavili se u kašny před barokní katedrálou, abychom chytili dech. Kromě zimomřivého hejna holubů schoulených v kostelní zvonici nebyla nikde živá duše, která by mohla naslouchat následující konverzaci.

„Když jsem se vrátil z Bulharska, šel jsem přímo k šéfovi rozvědky, abych ho informoval o probíhající konspiraci proti Dubčekově vládě.“

Otec mluvil o svém nadřizeném s respektem a skoro synovskou něhou. Byl to prý oddaný reformista a poctivý člověk. Nejenže vzal na vědomí varovné hlášení mladičkého rozvědčíka, naopak pověřil mého otce, aby se během další cesty do Sofie pod záminkou účasti na festivalu pokusil vypátrat konkrétní náplň setkání přátelských rozvědek v pozadí studentské akce.

„Co Míla Čech nevěděl, ale co ho správně mělo napadnout, bylo, že mu KGB napíchla kancelář.“ Otec obrátil žluté oči v sloup a dodal, že nahrávací pásek se záznamem přísně tajné konverzace je nejspíš dodnes uložen někde v moskevském archívu.

Sněhové vločky kolem nás vířily ve spirále. Malebná čtvrť se zdála prázdná a tichá. Cestou zpátky Nerudovou ulicí jsme s otcem probrali jeho druhou cestu do Sofie.

„Týdny, během kterých jsem investigoval zákulisí sovětské imperiální politiky, by vydaly na detektivní román.“ Otec odhalil žluté tesáky ve vlčím úsměvu, patřičně hrdý na svůj hrdinský výkon. „Přisahám bohu, že v srovnání s cvrkotem, kterej se kolem mě točil v Sofii, by se James Bond četl jako pohádka pro děti.“

„Povídej, tati.“ Nemohla jsem se dočkat, až se dozvím detaily.

„Kdepak.“ Oklepal si snůh z bot a zamířil zpátky na hrad. „Povím ti o tom někdy, až budeš velká.“

„A proč ne teď?“

„Protože to by to bylo dlouhé a složité vyprávění.“ Kroutil odmítavě hlavou. „Jediný, co ti o tom teď můžu říct je, že jsem se setkal s d'áblem a poslal jsem ho ke všem čertům, když se mě pokusil oloupit o duši.“ Zastavil na chodníku a vyklepal z krabičky poslední zkroucenou Spartu. „Nasadil jsem svůj život, abych včas zjistil všechny detaily plánu na invazi naší země, včetně konkrétních dat plánovaných akcí a jmen zrádců.“

Dívala jsem se, jak zklamaně škrta sirkou.

Když potom s nasbíranými důkazy uháněl zpátky domů po jugoslávské dálnici, svěřil se mi, přestaly mu fungovat brzdy na služební Simce. Jel v tu chvíli kolem sto čtyřiceti kilometrů za hodinu. Dokázal ještě podřadit rychlost a zatáhnout ruční brzdu, než naboural do zadních kol nákladáku. Pánbůh však ještě nezazvonil zvonkem. Otec i jeho kolega na sedadle spolujezdce vyvázli z nehody bez vážnějších zranění.

„Srbové se k nám zachovali naprosto skvěle a pomohli nám vrátit se domů bez jakéhokoli prodlení.“ Vzpomínal vděčně otec. „Uměli moji statečnost ocenit, na rozdíl od Dubčeka, kterej výsledky mýho pátrání odmítl vzít na vědomí, ačkoli mu je Míla Čech dal do ruky.“ Prohlásil zahořkle a dodal, že se všeobecně mělo za to, že Dubček nevěřil, že by se nás Sověti odvážili napadnout. „Je to naprostá hovadina.“ Rozčileně vyprskl. „Osobně jsem se postaral o to, aby představitelé reformní vlády znali sovětskej plán. Nemaj se na co vymlouvat. Byli to obyčejný srabi.“ Pohrdavě vyfoukl cigaretový kouř a zklamaně vzhlédl k

prezidentskému paláci. „O dva týdny později nad hlavami překvapeného národa v pět hodin ráno zazněl hukot sovětských bombardérů.“ Dodal rezignovaně.

„Ale to je přece strašný!“ Vykřikla jsem. „Riskoval jsi svůj život úplně zbytečně!“

„Tak. Tak. Trumpetko.“ Otec smutně pokyvoval hlavou. „Bejt v týhle zemi vlastencem je sakramentsky nevděčnej úkol. Boj za český národ se nikdy nikomu nevyplatil. Aspoň, co se rozvědky týče, ale vztahuje se to nejspíš i na armádu. Když jsou členové vlády zbabělci a lháři, vůbec nezáleží na tom, jak moc je nějaký obyčejnej pěšák poctivej a chrabrej.“

„Vždycky jsem si myslela, že Dubček byl hrdina.“ Litovala jsem.

„Já taky.“ Otec pokrčil rameny.

Na Hradčanském náměstí jsme uzavřeli bludný kruh vyprávění a naposledy se pokochali kouzelným výhledem na zasněžené město.

„Dooopravdy jsem věřil Pražskému jaru a Dubčekovu socialismu s lidskou tváří, dokud jsem našeho vůdce neviděl po návratu z Moskvy plakat v televizi a přesvědčovat národ, abychom se sklonili před sovětskými požadavky.“ Otcův hlas se zachvěl. „Tehdy mi došlo, že jsem se měl vykašlat na nějaký vlastenectví a zdrhnout s celou rodinou do Ameriky, dokud byly otevřeny hranice. Jenže mezitím už sklapla past.“

„Proč jste vlastně s mámou neutekli jako spousta ostatních?“ Divila jsem se.

„To víš. Museli jsme zvážit řadu okolností.“ Otec se rozpačitě podrbl v husté kšticí. „Zaprvé bych se musel dopustit vlastizrady a poskytnout CIA důvěrné informace o svých přátelích a spolupracovnících. Věděl jsem, že se nemůžeme schovat v Evropě, protože by za mnou tajná služba poslala partu zabijáků. Marta byla ještě batole. Neměl jsem chuť jít od jednoho ďábla k druhému.“

„Ale CIA by tě přece ochránila, ne?“

„Možná jo. Možná ne. Kdo ví, co se všechno mohlo stát?“ Zamžikal otec. „Hodně jsme o emigraci s mámou ve dnech těsně před invazí uvažovali, ale nakonec jsme se rozhodli zůstat v Praze.“ Odmlčel se při pohledu na světélkující metropoli v údolí Vltavy. „Byl jsem odhodlanej položit život při obraně suverenity naší země.“ Poukázal na to, že kdyby se mi

někdy náhodou dostala do ruky jeho politická složka, přečetla bych si, že v srpnu 1968 proti spřátelené armádě povstal se zbraní v ruce.

„Nevěděla jsem, že umíš střílet.“ Vzhledla jsem k němu překvapeně.

„To si teda piš. Byl jsem přece na vojně. Kromě toho, kdybych dobrovolně nerezignoval na vysokou funkci v tajné službě, měl bych dodnes k dispozici zbrojní pas a osobní zbraň.“

Otcův obličej ve žlutém světle lampy prozrazoval únavu.

„Nakonec jsem ale střílet nemusel.“ Řekl mi.

Se zájmem jsem si vyslechla vyprávění o prvních dnech okupace, kdy český národ přelstil brutální sílu Rudé armády mírumilovnou partyzánskou válkou. Lidé prý v noci otáčeli dopravní značky opačným směrem ve snaze zmást vojenské transporty. Zaměstnanci českých drah zase přehazovali výhybky a odkláněli sovětské vlaky z hlavní trati na vedlejší uzavřené okruhy. Místní krasavice v minisukních demoralizovaly hladové vojáky, když jim podávaly na tanky květiny a vysvětlovaly, že v naší zemi nezuří kontrarevoluce. „Nepotřebujeme vaši přátelskou pomoc.“ Mluvily prý s Rusy jejich mateřštinou. „Vrat' se domů, Ivane. Čeká tě Nataša.“

„Bezprecedentně kulturní úroveň našeho národního odboje vzala Brežněvovi vítr z plachet,“ vzpomínal s obdivem otec. Z materiálů, které získal v Sofii, prý vyplývalo, že Sověti původně plánovali postřílet tisíce rebelů a odvléct zastánce Pražského jara do koncentračních táborů na Sibiři.

„Byl bych asi jedním z prvních, koho by postavili ke zdi, kdyby invaze spřátelených zemí probíhala podle sovětských představ, ale morální síla celonárodní švejkovské vzpoury dokázala masové zatýkání odvrátit.“ Otec si povzdechl. „Zlomilo mi srdce, když se lidi nechali zblbnout zbabělými politiky, aby se přestali vzpouzet, a podvolili se novému řádu.“

Závan východního větru se opřel do prezidentské vlajky na střeše paláce. Připomínala mi tancujícího ducha.

„Pojď. Vrat' me se zpátky do auta.“ Otec mě objal kolem ramen. „Máma na nás určitě čeká s večeří a bude už nejspíš pořádně rozzlobená. Správně jsme ji měli hned odpoledne od Borka zavolat a varovat jí, že se zdržíme, aby se o nás nemusela bát.“

ZPÁTKY VE ŠKODOVCE otec otočil klíčkem v zapalování a zapnul topení. Motor se poslušně rozeřval. Skrze ventilační mřížku mi do obličeje začal foukat teplý vzduch a pomalu rozehrával moje zmrzlé kosti. Připadala jsem si, jako bych se probouzela z hluboké hibernace. Otcovo šokující odhalení pro mě definitivně uzavřelo éru bezstarostného dětství.

„Slíbil jsi, že mi ještě povíš o své popravě.“ Vzpomněla jsem si, když jsme sjížděli ostrými zatáčkami ze Strahova.

„To se stalo až o čtyři roky později.“ Otec nespouštěl oči z cesty a nepřestával přitom točit volantem. „Poté, co jsem dal výpověď na rozvědce, jsem od ledna 1969 krátce pracoval na Ekonomickém ústavu ČSAV, dokud mě při normalizačních prověrkách o rok později soudruzi definitivně nevyhodili.“ Vysvětlil mi, že jakmile se pravověrní bolševici ujistili, že není ochoten zradit svoje principy, exkomunikovali ho jak ze strany, tak i ze zaměstnání, což byla typická normalizační procedura. Někteří, zejména mladší reformní hříšníci, prý tehdy dostali od strany šanci, aby se káli za své nepřátelské postoje k sovětskému modelu marxistického náboženství a veřejným prohlášením odvrhli herezi socialismu s lidskou tváří. „Stačilo, abych jim podepsal, že Pražské jaro byla kontrarevoluce a že souhlasím se vstupem spřátelených vojsk, mohl jsem dál pokračovat v kariéře.“ Otec vtípně podotkl, že typická normalizační komise se vlastně podobala Mikuláši, který neposlušným reformistům četl jejich mladické prohřešky z posudku a přísně jim domlouval do duše, než jim dovolil papouškovat primitivní prorežimní odrhovačku s vyhlídkou odměny na pravidelnou výplatu a poukázku na dovolenou. „Většina z mých kolegů nakonec podepsala, co se po nich chtělo. Byl jsem jedním z mála, kdo se odmítl pokořit.“ Lítoval otec. Bohužel tak nezbyl skoro nikdo, kdo by jeho hrdinství ocenil. Krátce po prověrkách se mu najednou začali kamarádi vyhýbat jako prašivému psovi. Když ho potkali na ulici, raději prý přecházeli na druhý chodník, aby se mu nemuseli podívat do očí.

„S politickým posudkem, kterej se za mnou vlekl jako smradlavá psí ohánka, jsem nemohl několik let zavadit o zaměstnání.“ Stěžoval si otec, když jsme přejížděli křižovátku na náměstí sovětských tankistů. „Soudruzi mě nenechali dělat ani popeláře.“

Projeli jsme kolem podstavce s hnědým tankem označeným červenou hvězdou, co prý jako první na konci války vjel do osvobozené Prahy. Na loupající se omítce rohového činžáku

visel zaprášený rudý transparent. Oslavujeme 70 let od Velké říjnové revoluce, inzeroval povadle žlutým písmem.

„Všechno je to vina blbých Rusáků.“ Vařila se ve mně nenávist k osvoboditelům naší země. „Zničili ti život.“

Bez oficiálního zaměstnání se otec záhy ocitl mimo zákon. Pro byrokratický systém se stal hanebným příživníkem, což byl prý centrální bod normalizační strategie. Pokrytecký režim byl rafinovaný v tom, že nedal potrestaným reformistům příležitost vinit politický systém za svoje existenční problémy. Otcí nehrozilo vězení za to, že se odmítal zříct svých politických názorů, nýbrž protože byl jako nezaměstnatelný kriminalizován.

„Nikoho nezajímalo, že kvůli svému morálnímu přesvědčení nemůžu uživit rodinu. Všichni přehlíželi důvody, pro které jsem nesměl být zaměstnán a přetvařovali se, že netuší, proč se mi nedaří, a dokonce mě snad i na oko litovali.“ Svěřil se mi znechuceně cestou na výpadovku. „Připadal jsem si jako blázen. To víš, mladej chlap bez práce je pro každého opovrhovanej neschopňák.“ Cítila jsem v otcí velkou bolest. „Zdálo se mi, jako by se kolem mě stahoval kruh stínů.“ Otřásl se při vzpomínce na léta bez práce. „Snažil jsem se zbavit pocitu blížícího se nebezpečí, který jsem nijak nedokázal uchopit, natož pojmenovat. Všude mě to pronásledovalo. Denně jsem dostával neviditelné kopance od skrytých soků, doprovázené omluvnými úsměvy. Dlouho mi trvalo, než jsem pochopil pražskou mentalitu. Kolik lidí tu je šťastím bez sebe, když můžou člověka bodnout kudlou do zad?“

Zastavili jsme na semaforu před budovou krajského národního výboru, když výraz otcova obličejů najednou ztuhl.

„V roce 1972 jsem jednoho zimního večera nabral plnou nádrž v Opletalce a podobně jako dneska jel domů.“ Otec zařadil první rychlost, jako by se rozjíždějícím vozem nořil do prostoru dramatických vzpomínek. „Už u pumpy jsem si všiml, že se mi lepí na kufr pár velkých vozů.“ Otcův hlas zněl o poznání drsněji než obvykle.

Rozjeli jsme se ze Smíchova poloprázdnou výpadovkou.

„Podíval jsem se do zrcátka,“ otec mi demonstroval popisovanou situaci, „a napočítal jsem dohromady čtyři Volhy. Víš ty starý modely, co ještě měly kastle z masivní oceli.“ Doplnil pro přesnost. „Uvnitř byly plný pasažérů. Samý velký chlapi.“

„Ježíši Kriste.“ Celé tělo se mi pokrylo husí kůží. Otočila jsem se, abych si prohlédla vozidla jedoucí za námi. S výjimkou jediného taxíku, který mířil opačným směrem, jsem však naštěstí žádnou jinou Volhu nespátřila.

„Každý z těch vozů vážil nejmíň dvě tuny, zatímco já jsem seděl v duroplastový skořápce Trabantu. Snažil jsem se udržet na zledovatělém povrchu silnice a přitom jsem si vzpomněl na jednoho bývalého kolegu, co krátce předtím zemřel s hlavou v plynový troubě, ke který byl přivázaný šňurou na prádlo.“ Otec ironicky dodal, že kriminální policie došla k závěru, že se jednalo o sebevraždu. Přibrzdil opatrně pod barandovským mostem, aby mi ukázal, nakolik je zasněžený povrch silnice kluzký.

„Vidíš?“ Významně se na mě podíval. „Taky byla tenkrát tmavá mrazivá noc a Strakonická vypadala stejně jako dneska prázdná a byla navíc úplně zledovatělá jako sklínka.“ Vzpomínal si. „Zkusil jsem postupně zrychlovat, aniž bych riskoval, že se dostanu do smyku, a doufal jsem, že těm Volhám dokážu ujet. Ale ani na krok se ode mě neodlepily. Výhruzně za mnou jely v řadě v těsném závěsu až k mostu Inteligence.“

Před námi se ze tmy vynořila strašidelná struktura, kterou v padesátých letech postavily trestní čty doktorů medicíny a inženýrů, odsouzených za příslušnost k buržoazní třídě. Základy pilířů, zakotvené v bývalém močálu, ovšem nevykazovaly potřebnou stabilitu, a přes most málokdy jezdily vlaky. Nenápadná benzínka se krčila pod jeho pochmurnou klenbou. Často jsme tam s otcem zastavovali, abychom načerpali palivo.

„Pumpa byla tenkrát zavřená, jako teď, nikde ani živáčka.“ Otec zpomalil a ukázal mi výjezd z benzinky po pravé straně před zastávkou autobusu. „Támhle stál u obrubníku sněžnej pluh se zhasnutýma světly.“ Řekl mi. „Byl jsem od něj asi tak pět až deset metrů, když se stín nákladáku najednou rozjel a zablokoval mi cestu.“

„Jo. Úplně to vidím.“ Začala jsem si kousat nehty.

Cestou k dostihovému závodišti mi otec vyprávěl, co se mu honilo hlavou, když se snažil nastalou situaci vyhodnotit. „Silnice byla ledovatá. Nebyl na ní skoro žádný sníh, kterej by bylo zapotřebí odklízet.“ Nakrabatil čelo. „Masivní radlice na čele nákladáku se mi vůbec nelíbila.“ Popisoval mi, jak ho Volhy zezadu oslňovaly dálkovými světly a tlačily se mu na kufr, aby ho donutily sněžný pluh předjet. „V tu chvíli mi došlo, že mi jde o krk.“ Otec se

bál, že ho těžký náklad'ák přimáčkne k svodidlům v dělicím pruhu. „Měl jsem plnou nádrž. Shořel bych jako fakule.“

„Ty bláho.“ Strakonická se proslavila vysokým počtem fatálních havárií. Zdálo se, že každá druhá lampa uprostřed jihozápadní výpadovky stojí jinak nakřivo, jako by v nedávné minulosti utrpěla čelní náraz. Po zádech mi běhal mráz.

„Nakonec jsem neměl na vybranou a musel jsem pluh předjet.“ Otec názorně cvrnknul do blinkru a akceleroval. „Dalo mi dost práce, aby se mi na ledu neprotáčela kola a abych na něm neuklouznul, ale dokázal jsem si zázračně udržet směr a dostat se před náklad'ák. Jenže v tom okamžiku se do mě zezadu opřel pár reflektorů. Uslyšel jsem zvuk oceli skřípající proti mému nárazníku.“ Otcí se zrychlil dech a na chvíli pustil volant. „Bylo mi, jako bych se v ořechové skořápce ocitl pod nohama rozzuřeného obra.“ Tvrdil. „Každá vteřina mi připadala jako celý století. Řítil jsem se asi tak osmdesátkou pár centimetrů před svojí vlastní smrtí. Doslova jsem balancoval celou svou existenci na tenounký vrstvě ledu.“ Mocné pohnutí se přelilo přes otcovy vyschlé rty. „A tehdy mě pánbůh zachránil.“

„Opravdu?“ Nervózně jsem se vrtěla na sedadle spolujezdce. Hodně se mi ulevilo, když otec položil ruce zpátky na volant. „A jak to prosím tě udělal?“

„Byl to skutečnej zázrak.“ Prohlásil přesvědčivě. „Úplně jasně jsem uvnitř svojí hlavy slyšel klidnej hlas, kterej mi poradil, co mám dělat.“ Ukázal před sebe směrem k prudké odbočce u dostihového závodiště. „Něco mi řeklo, abych nahodil blinkr, jako bych se tam právě chystal odbočit.“ Připomněl mi, že ho praxe automobilového závodníka naučila zmáčknout brzdový pedál tak, aby se vzadu rozsvítla červená světla, ale kola ve skutečnosti ještě nebrzdila.

„Takhle, vidíš?“ Názorně mi ukázal svůj trik. „Ale musíš si představit, že jsem přitom měl za sebou šest tun valící se oceli.“

Napětím jsem málem ani nedýchala.

„Místo, abych odbočil do Chuchle, přidal jsem naopak plyn a jel rovně.“ Pokračoval otec. Vykreslil mi, jak za ním sněžný pluh zpomalil a chystal se změnit směr, aby otcova Trabant v zatáčce nabral radlicí a odhodil do pole. „Než moji vrazi dokázali zareagovat na změnu mojí taktiky, získal jsem na ně padesát metrů.“

V záři světlometů vířil padající sníh a motor Škodovky táhle vyl po cestě kolem závodiště, zatímco si otec znovu vychutnával triumf svého hrdinství.

„Estébáci si naštěstí nezjistili, že můj Trabant nebyl jenom tak nějaký obyčejný smradloch, kterých po Praze jezdí tisíce, ale nejrychlejší Trabant na světě.“ Pobaveně se zasmál a zařadil nejvyšší rychlost.

Během let nezaměstnanosti si totiž se strýcem Milošem načerno přivydělával tím, že u nás v garáži opravovali auta. Dokud byl jeho bratr svobodný, měl prý k rodičům přátelský vztah. Motivován matčinou vynikající kuchyní, trávil s otcem řadu času. Jako správný nadšenec do automobilového závodění ho také posléze přesvědčil, aby s ním jezdil rallye. Dva bratři potom v garáži po nocích rozebírali motory vozů z druhé ruky. Ze dvou rozbitých Trabantů se jim podařilo sestrojít jedinečný super-duper model, něco jako Remarqueovo auto Karl z Černého obelisku.

„Zvenčí naše závodní auto vypadalo jako úplně normální Trabant. Dělal pekelnej rámus a smrdělo, jako když se Lucifer nacpe fazolema.“ Hulákal otec v snaze překřičet burácející motor. „Uvnitř mělo ale naprosto nezničitelný dvoutaktový motor, kterej ze sebe dokázal vymáčkout přes sto čtyřicet kilometrů za hodinu.“ Chlubil se. „Lahovicema jsem víc proletěl než projel. Sněžnej pluh i zbytek sledovačky se asi nestačili divit, když se od nich moje koncový světla na rovince začala vzdalovat.“

Těsně před zbraslavským mostem otec zmáčkl blinkr a zařadil se do výjezdového pruhu směrem na Mrákotín.

„Neptej se mě, jak jsem mohl v plný rychlosti projet touhle zatáčkou, aniž bych se dostal do smyku a skončil na boudě.“ Kroutil hlavou i volantem. Tentokrát jsme však opatrně zpomalili v přípravě na výjezd z výpadovky. „Naštěstí jsem měl bohatý zkušenosti ze závodů.“ Líboval si otec při průjezdu ostrou odbočkou, když mi ve zpomalené verzi mi ukázal svoji závodnickou techniku. „Pravým předním kolem jsem se chytl za pruh šterku na krajnici.“ Upřesnil, že zadek Trabanta je lehčí než předek, a proto hrozilo, že v kluzké zatáčce ujede na stranu a celé auto se následně převrátí. Dívala jsem se, jak škube volantem, ale místo, aby šlapal na brzdu, špičkou chodidla se dotýkal plynového pedálu. „Když to vypadá, že ve vysoký rychlosti uděláš hodiny, nesmíš brzdit, ale naopak jemně přidat plyn. Dívej se.“ Poučil mě zkušeně. „Jedině takhle se ti povede vyrovnat směr.“

Vystrašeně jsem zaryla nehty do polstrování předního sedadla. Cítila jsem, jak pod námi kola v zatáčce proklouzla, než se opět poslušně narovnal na vedlejší silnici.

„A co udělaly Volhy a sněžnej pluh?“ Obezřetně jsem se otočila, abych se ujistila, že za námi tentokrát nikdo nejede.

„Nejspíš asi minuly vyjížděku.“ Ucedil otec a také si nedokázal pomoci, aby se nepodíval do zpětného zrcátka. „Už jsem je pak neviděl. Nemohly to v té rychlosti projet. Navíc si asi mí pronásledovatelé spočítali, že mě při takovém náskoku jen tak nedohoní, aniž by přitom taky riskovali život, což se jim určitě nechtělo.“

Zatímco jsme mlčky jeli přes pole do Mrákotína, otec z přihrádky ve dveřích vylovil novou krabičku Sparet, a jednou rukou z ní odstranil celofánový obal. Podařilo se mu za jízdy zapálit cigaretu a stáhnout okénko.

„Díky bohu jsem to přežil.“ Zdálo se, že v sobě našel mír.

Na závěr svého příběhu se mi přiznal, že na nic nečekal a upaloval rovnou domů. Jakmile zaparkoval před garáží, běžel se vyzvracet do koupelny.

„Kdyby se jim tě podařilo zabít, nikdy bych se asi nenarodila.“ Uvědomila jsem si své štěstí, zatímco jsme za Mrákotínem kodrcali přes vymletý železniční přejezd. Nemohla jsem se pořádkem vyrovnat se skutečností, že důvěrně známá místa, jimiž jsem za krátký život už tolikrát projela, vytvářela kulisy k inscenaci otcovy popravy. Nechtěla jsem si ani domýšlet, co by se bývalo stalo, kdyby se StB podařilo vražedný scénář úspěšně zrealizovat. „A pak už tě nechali na pokoji?“ Zajímala jsem se cestou kolem řeky domů.

„Nic jiného jim nezbylo. Uzavřeli jsme spolu džentlmenskou dohodu.“ Otec se zdál na sebe pyšný, když mi vyprávěl, jak druhého dne po nezdařeném atentátu po ránu vtrhl do budovy kachlíkárny na Letné, a tak dlouho tam zuřil ve vrátnici, až vedení policie poslalo dolů dva zaměstnance pověřené ututláním skandálu.

Dva chlápci v civilu diskrétně odvedli běsnícího otce nahoru do jedné z kanceláří. Podle všeho pracovali pro šestou divizi, která měla za úkol ošetřovat citlivé vztahy s bývalými zaměstnanci a monitorovat jejich civilní aktivity.

„Nejprve se mi pokusili vyhrožovat zatčením a všemi pekelnými tresty, co si byli schopný vymyslet.“ Otec dokouřil cigaretu a zapnul mlhovky. „Vzhledem k tomu, že jsem jen o chlup

unikl smrti, neměl jsem co ztratit. A tak jsem se jich nebál.“ Vysvětloval mi a přitom točil volantem v mlze. „Řekl jsem jim, že nemám čas na psychologický hry a chci jít rovnou k věci. Zeptal jsem se jich: Co po mně chcete? A oni odpověděli: Chceme po tobě, abys nás nechal na pokoji.“ Otec napodobil estébáckou dikci. „Tak teda dobře, hoši.“ Sklouznul zpátky do svého drsného hlasu. „Jsem pro.“

Než si s obouma estébákama potřásl rukou, oznámil jim svůj záměr požádat o taxikářskou licenci v mrákotínské komunální službě. „Pakliže by se, soudruzi, stalo, že by mi i tenhle papír z nějakýho důvodu úředníci komunálu odepřeli,“ varoval je prý, „počítejte s tím, že budu naši nepsanou dohodu považovat za neplatnou a postarám se o to, abych vašim šéfům pořádně znepríjemnil život.“

„Že se s tebou vůbec takhle bavili?“ Žasla jsem. „Co jsi jim prosím tě mohl udělat? Byl jsi nezaměstnanej příživník s rodinou. Mohli tě zbít anebo poslat za mříže, stejně jako to udělali s Jolaniným manželem a s dalšíma chartistama.“

„To by zase nebylo tak snadný.“ Otec sebejistě kroutil hlavou. Přejeli jsme koleje a odbočili nahoru do kopce. „Byl jsem připravenej svejm bejvalým kolegům zasadit citlivý rány a oni to samozřejmě dobře věděli.“ Spiklenecky na mě mrkl. „Nezapomínej, že jsem bejval jedním z nich. Měli jsme podobnej trénink, až na to, že ten můj byl o mnoho kvalitnější.“ Podtrhl svá slova podřazením rychlosti. Projeli jsme první ze zatáček do prudkého svahu a Škodovka souhlasně zaržála jako otcův věrný kuň. „Kromě toho jsem v ruce držel silný karty.“ Upřesnil u vjezdu do naší slepé ulice. Chystal se vedení místní KGB předat důkazy o tom, že někteří z překabátěných šéfů Československé rozvědky v minulosti úmyslně zatajili strategicky důležité informace před sovětským páníčkem.

Celá záležitost se konkrétně vztahovala k operaci pod falešnou vlajkou, kterou měla CIA uskutečnit v Jordánsku v roce 1970 a která se posléze vyvinula v takzvané Černé záři. Borek Reichert prý o plánovaném krveprolití na konci šedesátých let poslal z New Yorku varování. Dozvěděl se ze spolehlivého zdroje, že se jordánská armáda pod záminkou potlačení rebelie vyprovokované tajnými službami připravuje zavraždit tisíce Palestinců v jednom z uprchlických táborů. Závistiví kolegové na pražské centrále rozvědky z blížej nejasných důvodů Reichertovu zprávu nechali zmizet, aniž by ji předali nadřízeným do Moskvy. Otec si osobně myslel, že místní kancelářské krysy nechtěly slavnému špiónovi dopřát další profesionální pochvalu ze strany sovětských autorit.

„Byli to samozřejmě přesně ti stejný zrádci, co si po invazi převlíkli kabáty a přešli na stranu našich okupantů.“ Zasmál se sarkasticky, když zaparkoval před garáží.

Zůstali jsme spolu ještě chvíli sedět potmě uvnitř auta.

Otec mi ještě objasnil důvody, pro které by případné odhalení profesionálního selhání Československé rozvědky dokázalo KGB pořádně rozzuřit.

„Sověti odjakživa podporovali osvobozenecský boj palestinského národa a určitě by se jim nelíbilo, kdyby se domáklí, že mohli tenkrát Jordáncům zabránit v masakru nepřátel Izraele; navíc posléze ještě zdůvodněným v Organizaci spojených národů falešným obviněním vlastních obětí z rozpoutání krvavého násilí.“

Chvíli jsem přežvykovala složitý koncept, před který mě v raném věku otec tak nečekaně postavil.

Byl přesvědčen, že kdyby se zašifrovaná zpráva bývala dostala do povolaných rukou, nepochybně by KGB proti plánům CIA zaujala účinná protopatření a zbytečné tragédii tak zabránila.

„Co tím chceš říct?“ Zhrozila jsem se. „Znamená to, že tisíce nevinných lidí přišly o život, protože si nějaký zapšklý špióni český rozvědky nepřáli, aby jejich slavnější kolega dostal další medaili?“

„Bohužel, Trumpetko. Je to přesně tak, jak říkáš.“ Potvrdil mou cynickou hypotézu otec. „Nevěřila bys tomu, ale obyčejná lidská hloupost a závist jsou nejčastějším důvodem velkých historických tragédií.“

Vystoupila jsem z auta jako v hypnóze a sledovala otce, jak v kapse kalhot nešikovně loví klíč od vstupních dveří.

„Tati? Vážně je to všechno čistá pravda?“ Točila se mi hlava po tom všem, co jsem toho dne viděla a slyšela. „Do jakýho děsného světa jsem se to vlastně narodila?“ Zoufala jsem si. „Jak je možný, že dva tisíce let po narození Krista jsou lidi na týhle planetě ještě zabíjený jako figurky v Člověče, nezlob se?“

„To víš. Říká se tomu realita.“ Otec mi dobromyslně zacuchal vlasy, když jsme vcházeli do domu. „Ale stejně nepřestávej věřit na pohádky a na to, že láska jednou zvítězí nad nenávisť. Nikomu nikdy nesmíš dovolit, aby ti vzal tvoje sny o lepší budoucnosti.“

NAVZDORY ŠOKUJÍCÍM odhalením mého otce o realitě lidského světa jsem se těšila na Vánoce stejně jako za časů, kdy jsem ještě věřila na Ježíška. Měli jsme to na papíře. Oficiální a orazítované. Mohli jsme se chystat na Západ!

„Škoda, že jste to neviděly, když ta škodolibá babizna za okýnkem pasovky konzultovala po telefonu moji žádost o pas se svými nadřízenými na STB.“ Otec následujícího pondělí rozverně přikvačil domů s čerstvou zelenou knížečkou v náprsní kapse. „Tentokrát se ovšem neusmívala, potom co položila sluchátko.“ Chlubil se, zatímco si naléval pivo v kuchyni na oslavu vítězství. „Vypadala jako když vražedná vdova při pohřbu otráveného manžela spatří nebožtíka povstat z rakve.“ Napodobil nepříjemně překvapený výraz zmíněné soudružky. „Její tři brady se úplně roztrásly a v obličejí natolik zbělala, že splynula se zdí!“

„Hurá! Rumburakovo kouzlo je konečně zlomeno!“ Vrhla jsem se mu kolem krku. „Takže to znamená, že se příští týden uvidíme s Martou?“

„Co jsem slíbil, splním.“ Otec mě pohladil těžkou rukou po hlavě. „Doručíme Martě vánoční dárky osobně.“

Máti si snažila zachovat trochu realističtější pohled na věc. „Neříkejte hop, dokud jsme nepřeskočili železnou oponu.“ Držela se lidové moudrosti. „Zbývá nám ještě spousta kroků a při každém z nich bychom mohli snadno zakopnout.“ Varovala nás. „Musíme si požádat o výjezdní doložku, německé a

rakouské průjezdní vízum, italské cestovní vízum a v neposledním taky devizový příslib.“

Za normalizace si obyčejní občané nemohli libovolně směňovat domácí koruny v bance za tvrdou měnu. Oficiální trh s valutami se podřizoval přísným omezením, která se vztahovala na každého, kdo nebyl členem Politbyra nebo umělecké elity. Pokud se někomu podařilo získat povolení vycestovat do kapitalistické ciziny, mohl si požádat o směnu státem určené částky, znásobené počtem dní pobytu a rodinných příslušníků doprovázejících příslušného žadatele na cestě. Tato částka ale většinou nestačila k pokrytí základních výdajů.

Pokud si český turista v cestovní kanceláři dopředu v korunách draze nezaplatil ubytování a stravu a neměl na západě příbuzné, kteří by ho během výletu sponzorovali, musel se smířit s pozicí žebráka. Zbývající možnost byla koupit si US dolary nebo západoněmecké marky na černém trhu od veksláků a propašovat je s sebou přes hranice. Veksláci byli k nalezení na chodníku v blízkosti prodejen TUZEXU, protože se kromě výměny valut také zabývali prodejem nedostatkových tuzexových bonů.

Otec mi vysvětlil, že černý trh s penězi fungoval jenom díky těsné spolupráci s StB. Kontrarozvědka prý veksláky na konci osmdesátých let pásala stejně jako taxikáře a prostitutky. Veksláci tehdy na černém trhu vydělávali astronomické částky. Vykupovali tvrdé valuty od západních turistů za dvakrát tolik, než kolik by jim zaplatila banka, a prodávali je domácím zájemcům se stoprocentním ziskem. V prostředí hluboké morální korupce jim řemeslo kvetlo. Z normalizačního podsvětí tak díky jim vyrostla nová třída zbohatlíků.

Otcí trvalo dva týdny, než se mu podařilo dát dohromady všechny potřebné papíry pro plánovanou cestu. Jediné, co nestihl vyřídit, byla žádost o devizový příslib. Neměli jsme tudíž povolení k výměně peněz na benzín.

„Dneska se mi ve Vodičkovy podařilo koupit sto marek.“ Informoval nás večer u stolu. „Dal jsem za ní dva litry.“ Ukázal nám drahocennou modrou bankovku ve světle lampy. Byl na ní vymalován klavír a Klára Schumannová.

Nakoupit dolary nebo marky na pražském chodníku bylo kupodivu snadné, ale zevrubná kontrola na hraničním přechodu se západními sousedy pro černého kupce představovala reálné nebezpečí. Pašování valut ze socialistické republiky byl trestný čin. Kdyby u nás celníci slavnou německou pianistku našli, riskovali jsme přinejlepším zákaz výjezdu a přinejhorším mohl otci hrozit i trest tvrdého vězení.

„Florence je odsud zhruba tisíc dvě stě kilometrů.“ Otec rozložil mastnou mapu Evropy po jídlení stolu a pustil se do přípravy cestovního itineráře pomocí pravítka. „Jestli se nepletu v kalkulaci,“ škrábal se v hustých šedivých vlasech špičkou ořezané tužky, „sto litrů benzínu by nám mělo vystačit až k Martě. Když si doma natankuju plnou nádrž a povezem k tomu čtyři kanystry za sedadlami, nemusíme utrácet za palivo. Jídlo a pití si taky povezeme svoje, takže bychom si mohli ušetřit skromnou rezervu.“

Máti se nezdála nadšená z otcovy riskantní strategie.

„Za co si koupíme benzín na cestu domů?“ Okousávala si nehty. „Nemohl jsi těch marek vyměnit víc?“

„Marta mi slíbila půjčit všechny peníze, co si vydělala v továrně na sušenky.“ Otec se chopil tužky v snaze odhadnout cenu nákladů na týdenní pobyt v Toskáně a palivo na zpáteční cestu. „Mělo by nám to klapnout.“ Mnul si spokojeně zarostlou bradu. „Když jsem s ní včera mluvil po telefonu, říkala něco o tom, že by nám prej mohl Gianni nějaký liry vyměnit z třináctého platu, kterej má teď dostat na konci roku.“

„Není ti trochu hanba přijímat peníze od chudého novomanželského páru?“ Máti lomila rukama. „Připadá mi dost absurdní, že nám socialistickéj

bankovní systém nedovoluje směnu poctivě vydělaných úspor za peníze země, do který cestujeme.“

„Co s tím naděláš?“ Pokrčil rameny otec. „Celej systém je nastavenej tak, aby nahrával vekslákům a jejich estébáckým páníčkům. O roli černýho trhu v socialistický ekonomice můžeš napsat akademický pojednání, miláčku. Ale i kdybys za něj dostala Nobelovku, stejně by to na situaci nic nezměnilo.“ Rezignovaně složil mapu a objal rozčarovanou máti kolem svěšených ramen. „Nemusíš si přece nic vyčítat, Alice.“ Utěšoval ji jako malé dítě. „Děláme prostě to, co můžeme.“

„Máš asi pravdu, Jirko.“ Bylo vidět, že má na krajíčku. „Ale stejně mě to ponižuje.“

„Prosím tě. Nejedeme přece do Itálie s prázdnou. Vezeme Martě nákladný svatební dárky.“ Obhajoval naši pozici otec. „Pamatuju si, že starýmu Pappazzanimu v Praze chutnal uherák. Koupíme mu dvě štangle a k tomu pražskou šunkou. Gianniho matce by se zase mohl líbit broušenej křišťál a nějakej ten ručně vyšívanej ubrus. Když k tomu navíc přihodíme basu plzeňskýho, pár flašek domácího džinu a krabici vánočního pečiva, tak to už by mohlo pomalu stačit, nemyslíš?“

„Kam to chceš všechno, prosím tě, dát?“ Ustaraná máti si utírala zvlhlé oči. „Vždyť se to ani nevejde do auta!“

„Ále, nestarej se.“ Otec jí šťavňatým polibkem dodal odvahy. „Uvidíš, že už to spolu nějak zvládnem.“

DEN PŘED Štědrým večerem jsme vytlačili naši Škodovku dovnitř garáže, abychom ji tu nepozorovaně naložili zavazadly. V prevenci další případné ekologické katastrofy otec vypnul Aparaturu a dal Ríšovi Hábovi přes Vánoce

volno. Namísto zdobené stromečku jsme se celé odpoledne zabývali tím, že jsme se snažili přijít na to, jak nacpat všechny naše kufry a krabice s dárky dovnitř malého auta, společně s taškami plnými jídla a kanystry obsahujícími dostatek benzínu na to, abychom podpálili italský parlament.

„Uvědomuješ si, doufám, že si během celé cesty uvnitř auta nemůžeš zapálit?“ Máti nasála do nosu hořlavé výpary. Byla z naší cesty hodně nervózní. „Už jsi se rozhodl, kam schováme ty marky?“

„Ještě ne.“ Zamyšleně se na ní podíval. „Budeš si zejtra brát klobouk?“

„Houby!“ Vykřikla. „Se mnou nepočítej. Víš, že neumím lhát.“

„A co Miranda?“ Mrknul na mě otec. „Když je taková klavíristka. Mohli bychom jí tu Kláru Schumannovou zaplést do copu.“

„Zbláznil jsi se?“ Máti si poklepala ukazováčkem na čelo. „Jako vyučený špión by ses mohl vytasit s nějakým inteligentním nápadem, ne?“

Nakonec se ukázalo, že otec žertoval. Prozradil nám, že se mu prozíravě podařilo nechat bankovku zapečetit do dřevěného futrálu s křišťálovým zrcadlem, které jsme vezli Martě jako svatební dar. Metr a půl dlouhý placatý obal držel pohromadě pomocí hřebíků a nesl na sobě panenskou pečeť pražské celnice, která potvrzovala, že celníci obsah futrálu zkontrolovali aniž v něm utajenou Kláru Schumannovou objevili, a že otec zaplatil vysoké clo za vývoz daru do zahraničí.

„Do týhle bedny se žádný celník na hranicích dobejvat nebude.“ Ujišťoval nás, zatímco přidělával zrcadlo k nosičům na střeše Škodovky gumovými šňůrami. „Jedinej oficiální štěpl leckdy vydá za víc, než tucet bezpečnostních zámků.“ Tvrdil sebevědomě.

„Hele tati. Kam mám dát tohle?“ Zvedla jsem ze země dárek, který jsem sestře koupila za všechny peníze, co jsem si jako malá baletka vydělala účinkováním v dětských rolích na scéně Národního divadla. V kartónové krabici se ukrývala

kouzelná stolní lampa z modrého skla a porcelánu, zdobená zlatými ornamenty a drobnými emailovými květy. Ve výloze obchodu na Národní třídě byla oceněna na bezmála 2500 korun.

„Ukaž mi to, Trumpetko.“ Otec hbitě seskočil na zem. „Křehký předměty dáme za zadní okýnko.“ Vlezl dovnitř narvané Škodovky, aby vyklidil prostor pro můj vzácný dar. „Máme to v celním prohlášení?“ Zkontroloval několikastránkový dokument a odškrtnul další deklarovanou položku. „Mimochodem. Napsali jsme tam s mámou, že tě to stálo 987 korun, kdyby by se tě náhodou někdo ptal. Jasný?“

Pokud se člověk chtěl vyhnout placení vysokého cla, mohl do ciziny převážet pouze takové předměty, jejichž kupní cena nepřesahovala 1000 korun. S výjimkou broušeného zrcadla, jehož vysokou hodnotu nebylo dost dobře možné zalhat, otec suverénně deklaroval všechny dary hluboce pod cenou.

„Tak to bychom měli.“ Podařilo se mu vpáčit drahocennou lampu za krabici s matčinými klobouky. „Zejtra ráno budem vypadat jako vánoční stromeček na kolech.“ Mnul si spokojeně ruce.

Naše Škodovka seděla nízko u země, naložená dary od podlahy až ke stropu. Když se nám podařilo všechno vecpat dovnitř, nezbylo na zadním sedadle žádné místo, kam bych se mohla posadit. Chystali jsme se právě všechna zavazadla znovu vytáhnout a přeorganizovat skladovací systém, když někdo nečekaně zazvonil u vstupních dveří. Máti odběhla otevřít. Ozval se bodrý hlahol. Skrze prosklenou výplň jsem spatřila otcova starého známého, Lukáše, který se k nám vecpal s láhví Bohemia Sektu.

„Nazdar lidičky. Veselý Vánoce přeju vespolek.“ Tmavovlasý chlapík se hrnul do garáže a zvědavě se kolem sebe rozhlížel jako fretka. „Kampak, kampak? Snad se nechystáte na hory?“ Podívoval se při pohledu na dřevěný futrál na střeše auta. „Vždyť tam není dost sněhu ani na uplácání sněhuláka.“

„No jo. Věčná škoda, že přišla minulej tejden obleva.“ Otec odvětil a vyfoukl přitom oblak kouře. „Řekl jsem si, že když už během svátků nemůžeme lyžovat, pojedeme se místo toho vykoupat k Tyrénskýmu moři. Zejtra ráno vyrážíme do teplých krajů.“

„Ty jsi teda vtipálek.“ Lukáš mu vrazil do ruky vychlazené šampaňské. „Podívej, co jsem ti přinesl darem, kamaráde. Nedáme si spolu?“

„Sem s tím.“ Otec vystřelil špunt a rozlil bublinky do velkých zkumavek, které se vždycky povalovaly na ponku poblíž aparatury. „Tak teda na zdraví, kamaráde, a na můj zbrusu nověj cestovní pas.“ Pozvednul číši k přit'uknutí.

„Na tvůj co?“ Lukáš překvapeně otevřel ústa. „Takže to není jenom vtip? Jedete vážně za Martou?“

Rodiče s židovským intelektuálem pěstovali rezervovaný přátelský vztah už od studií. Když Lukáš ztratil domov následkem trpkého rozvodu, našel u nás na nějaký čas bezpečné útočiště. Dokázal se však rychle znovu postavit na nohy. Brzy se podruhé oženil s o patnáct let mladší sekretářkou. Jeho nová manželka byla jednoduchá, ale úžasně praktická. Podařilo se jí Lukáše přesvědčit k vstupu do strany, což mu zajistilo strmý kariérní postup. Ambiciózní pár si před nedávnem koupil vilku v naší čtvrti a zbrusu nové Daewoo v Tuzexu.

„Hele, Jirko.“ Lukáš si otřel vinnou pěnu z černého plnovousu. „Snažíš se mi naznačit, že ti estébáci z ničeho nic najednou dovolili vycestovat?“ Jeho hnědé oči se naplnily špatně skrytou závistí. „Nepodepsal jsi jim náhodou něco?“

„No dovol, kamaráde. Za co mě máš? Takovej fujtabl.“ Otec si uraženě odplivl na podlahu kousek od Lukášovy boty. „Něco takovýho bych já neudělal.“

Vousatý chlapík s sebou nervózně trhl, jako by ho píchla vosa.

„Ty ne a já snad jo?“ Rozrušeně přešlápnul, až málem rozlil šumivé víno. „Nesnaž se mě moralizovat.“ Nadul hrudní koš, aby dal najevo sebevědomý

postoj, ale bylo znát, že se otec dotkl bolestivého zoubku. „Podepsat vstup do strany je přece něco jiného, než se upsat k spolupráci.“

Lukášova subtilní ramena se viditelně nahrbila a v hlase se mu ozýval provinilý tón.

„Spolupráci říkáš?“ Otec pozvedl naježené obočí. „Je to od tebe vážně moc hezký, že jsi se namáhal takovou cestu do kopce, abys mi tohle sdělil.“ Zavrčel. „Bude asi lepší, když v našem rozhovoru budeme pokračovat v soukromí jídelny. Naši sousedi totiž mívají ve zvyku hrabat spadány listí před garáží.“

O dvě hodiny později můj relativně střízlivý otec doprovodil svého kompletně ožralého kamaráda ke dveřím.

„Jseš si jistej, že v tomhle stavu dokážeš bez nehody dorazit domů?“ Podpíral vrávorajícího Lukáše na nohou, zatímco ten lovil v kapsách klíček od auta.

„Nedělej si o mě starrrosti kamarráde.“ Huhlal vousatý chlapík. Nějakým zázrakem se mu podařilo odemknout stříbrné Daewoo a trefit se klíčkem do zapalování. „Mám to jenom párrr stovek metrerrů cesty z kopce.“ Hrčení motoru polklo jeho poslední slova.

„Hlavně na tý cestě zůstaň. Nikam neuhýbej!“ Volal za ním otec.

S obavami jsem naslouchala bručení motoru dokud v dálce neutichl. Ulevilo se mi, když se setmělým městečkem nerozlehly žádné zvuky indikující kolizi kovové kastle s jiným tvrdým materiálem.

„Překvapuje mě, že jsi se s Lukášem vůbec bavil, když ho podezříváš ze spolupráce.“ Máti otce zpražila, když se vrátil do garáže. „Co když má za úkol zjistit, jak jsme daleko s přípravama na cestu a zejtra tě estébáci zatknou na hranicích?“

„Ale houby. Jestli pro ně dělá, tak určitě ne pro kontru.“

„Když mohl dřív pracovat pro tebe, tak může dneska dělat pro samotný peklo.“ Neubráníla se ostře podotknout máti.

Asi mi po její poznámce spadla čelist, protože otec při pohledu na můj obličej cítil potřebu vysvětlit pozadí předchozí diskuse.

„Lukáš pro mě dřív pracoval jako agent, než jsme se spřátelili.“ Upřesnil svůj vztah k vousatému intelektuálovi. Jako syn židovské profesorky z maďarské části Slovenska, Lukáš byl nadprůměrně chytrý a protřelý. Mluvil plynule šesti jazyky. „Takovou štikou žádná tajná služba nenechá jen tak plavat.“ Otec prý s Lukášem po invazi rozvázal spolupráci a zrušil jeho složku, ale připouštěl, že normalizační rozvědká nemusela chtít pustit perspektivní kádr k vodě.

Povídali jsme si o tom během práce na reorganizaci auta.

„Lukáš pochopitelně zná moji profesionální minulost.“ Dozvěděla jsem se, když jsme přeskládávali tašky na zadním sedadle. „Ptal se mě, jestli se nebojím cestovat přes západní Německo.“ Zasmál se otec. „Prej by si se mnou hoši z Bundesnachrichtendienst mohli chtít popovídat.“

Nechápala jsem, co mu na tom připadá k smíchu.

Srdce mi ztěžklo obavami, když jsem uvážila všechna potenciální nebezpečí, která nám hrozila po cestě na západ. Už jsem si nebyla jistá, jestli můj strach z cizích tajných služeb nepřevyšuje mé nadšení z plánované návštěvy světa za železnou oponou.

„Co budeme dělat, když nás Němci na hranicích zastaví?“ Bylo mi do breku.

„Uvidíš, že všechno dobře dopadne.“ Optimismus zářil v otcových žlutých očích jako světlo majáku. „Nebojte se holky. Nikdy jsem proti nim aktivně nepracoval. Nemaj se mě na co ptát.“ Položil si ruku na srdce. „Lukáš prostě jenom blbě žvaní. Proto mu pokaždý naservíruju víc alkoholu než užitečných informací. Má teď z toho hlavu jako škopek. Zejtra před polednem se z postele

zaručeně nevyhrabe. Na to dám krk.“ Otec si vyhrnul rukáv flanelové košile, aby na náramkových hodinkách zkontroloval přesný čas. „Všechno jde jako po drátkách.“ Liboval si. „Teď je půl desátý. Do té doby už budeme dávno venku z klece.“

O PÁR HODIN později, dlouho před svítáním, jsme potichu vyjeli z garáže se ztlumenými světly. Vyklouzli jsme nikým nepozorováni ven z městečka skrze alternativní cestu vedoucí zalesněným údolím. Nízký podvozek těžce naložené Škodovky tu a tam škrtl o asfalt, když jsme předním kolem najeli do vymleté díry. Schoulila jsem se za sedadlem spolujezdce, zmáčknutá mezi pyramidou krabic a dveřmi auta. Pod nohami mi ležely dva plné kanystry.

„Tati. Já to tu asi nevydržím. Mám hroznou klaustrofobii.“ Nemohla jsem si zvyknout na ostrý pach benzínu.

„Vydrž, Trumpetko. Hned jak se dostaneme přes hranice, udělám ti trochu víc místa.“ Otec překřikoval burácející motor. „Snaž se trochu přemoct a hlavně, až přijedem na celnici, zůstaň zticha jako pěna. Kdyby se tě náhodou někdo na něco ptal, nic jsi nikdy neviděla a neslyšela. Rozumíš? Delej, že jsi hluchá, slepá i němá.“

„A taky úplně blbá.“ Neodpustila si netypicky zavtipkovat máti, nejspíš aby ulevila svojí nervozitě.

„No jasně.“ Polkla jsem dávicí reflex. „Jsem prostě jenom malé hloupé dítě. Úplně hloupé a naprosto malé.“ Opakovala jsem svou novou mantru, zatímco narvané auto poskakovalo po hrbolaté plzeňské. Pokaždé, když jsme nadskočili, praštila jsem hlavou do zamlženého okýnka. „Auvajs.“

Za námi mizely v dáli siluety továren a zemědělských sil. Pomalu jsme projížděli spícími vesnicemi směrem k temné horské hradbě na západě české kotliny,

připomínající zkamenělou tsunami. Netrvalo dlouho a spatřila jsem kuželce světél křížující zatažený obzor, jako kdyby se schylovalo k bouřce. Vypadalo to, že cestujeme zpátky v čase. Ponurá scenérie navozovala atmosféru nacistických koncentráků. Kolem silnice se náhle vyrojili betonoví ježci a ze země vyrostlo ostnaté oplocení pod vysokým napětím. Z hlídkových věží maskovaných khaki sítí vyčuhovaly hlavně samopalů jako bodliny z těla pouštních kaktusů. Západní hranici navíc patrolovala stráž s německými ovčáky vycvičenými k zabíjení uprchlíků.

„Pasová kontrola.“ Uniformovaný stín se samopalem přistoupil k našemu autu. „Vypněte si motor, soudruhu řidiči, a vystupte všichni z vozidla.“ Poďobaný voják každému z nás namířil rozsvícenou baterku do obličeje.

Štěkot psů se nesl ranní mlhou a vyvolával ve mně pocit, že jsem králík uprostřed lovecké sezóny. Skrčila jsem se za matčiným sedadlem a sledovala ženu v šedivé uniformě, jež rázně vypochoďovala z oprýskané budovy celnice. Z kyselého výrazu na odulé tváři blondýny jsem vyčetla, že je po noční šichtě společensky unavená a značně našťvaná, že se musí o svátcích otravovat s potencionálními pašeráky. Byli jsme očividně první, kdo se na Štědrý den chystali překročit západní hranice.

„Všechno ven z auta.“ Výhrůžně na nás vycenila koňský chrup.

Hřmotná úřednice vyrvala otci z ruky naše cestovní doklady a opět zmizela zpátky v teplé kanceláři, zatímco jsme chtě nechtě vytahovali z auta všechna zavazadla a kladli je jedno vedle druhého na asfalt pod dohledem uniformované pohraniční stráže. Skrz rozsvícené okno celnice jsem viděla dovnitř kanceláře. Místo aby blondýna studovala naše celní prohlášení, postávala v koutě u kamen a hrála si prokřehlé ruce. Celou dobu přitom flirtovala s postarším kolegou. Když nadešel čas, aby se s námi pracovně zabývala, pečlivě si uhladila zmačkanou sukni a nasadila nasupenou masku.

„Soudruhu ... Urbane.“ Výhružně na studeném vzduchu přečetla otcovo jméno z pasu. „Nemyslete si, že když jste si to k nám přihasil brzo ráno, že se dočkáte méně přísné kontroly.“ S výrazem krutého pobavení nám před očima roztrhala vyplněné celní prohlášení, jako by konala nějaký nacvičený náboženský rituál.

„Na inženýra nejste zrovna moc chytré.“ Pohrdlivě si otce přeměřila, pevná v kramflecích. Zmuhlala stránky formuláře a hodila je do koše. „Neumíte číst? Podepsal jste mi to na opačnou straně.“ Zařehkala jako kobyla. „Hezky mi to tady znovu vyplníte, ale nejdřív se chci přesvědčit, co si doopravdy vezete.“ Rázně vykročila k dveřím celnice, aby přivolala staršího kolegu. „Pojď prosím tě sem, Tondo. Můžeš mi skouknout ten dřevěnej futrál, co si tady vezou na střeše?“

Oplešalý chlapík v uniformě si neochotně nasadil na hlavu placatou čepici a vykročil z teplé kanceláře vstříct ranní námraze. Mezi suchými rty mu dýmala hořící startka a jeho krok se zdál nebezpečně vratký. Očividně si během noční směny přihnul. Zkameněla jsem hrůzou, když se nahnul nad naše kanystry s benzínem.

„Co tam máte?“ Jal se tahat za elastickou šňůru na střeše Škodovky a ze zvalených kalhot mu přitom vylezl podolek košile.

„Zrcadlo z broušeného křišťálu, soudruhu.“ Otec si chladnokrevně zachoval klid, zatímco celník podezřívavě přejížděl prstem po hraně dřevěného obalu. „Můžete sám vidět, že už nám to na centrální celnici v Praze prohlédli. Chcete od toho stvrzenku?“

Blondřatá úřednice se nám mezitím hrabala v kufrech rukou jako zkušená zlodějka. Tvářila se ale, jako bychom to byli my, a ne ona, kdo se choval jako kriminálník.

„My rozhodujeme o tom, co je zapotřebí zkontrolovat a co ne. Pražská celnice nám do toho nebude kecat.“ Vyštěkla na otce.

Její kolega se rozkašlal. Chvilí lapal po dechu a pak si odchrchlal hlen a plivl kousek před máti, která na zemi třesoucíma rukama neúspěšně bojovala se zipem prohrabaného kufru.

Jitřenka zablikala na nebi a hladoví psi začali výt.

„Panebože. Prosím tě, zachraň nás. Ať nás ta strašidla v uniformě nechaj na pokoji.“ Doufala jsem, že se za úsvitu ozve kohoutí kokrhání.

„A tohle má bejt co jako?“ Razantní úřednice odklopila víko jedné z krabic a ukázala fialově nalakovaným nehtem na zkroucenou mosaznou trubku pokrytou zelenými a modrými hrozny ze skla.

Poznala jsem kýčový lustr, který Helga darovala sestře k svatbě. Navrch do krabice babička položila účet, aby Marta viděla, kolik peněz na svojí oblíbenou vnučku obětovala.

„Tady je napsáno, že jste za to zaplatili 2133 korun.“ Brunátná úřednice vítězoslavně mávala kusem papíru otci před obličejem. „Dvakrát tolik, než je dovoleno.“

„Já bych za něco takovýho nedal ani halíř.“ Otec zvedl holé ruce, aby se distancoval od babiččina daru. „Moje matka to posílá dceři, která se provdala do Itálie.“ Vysvětloval. „Napsal jsem do deklarace částku, kterou mi řekla. Asi zapomněla, kolik za to dala.“

Ironií osudu nás babiččina hloupost zachránila.

Východní nebe zrůžovělo a pokrylo se červánky. Pracovníci celnice rázem o zrcadlo ztratili zájem a vrhli se místo toho na lustr. Dívala jsem se, jak trhají na kousky kartónovou krabici jako hladoví supi čerstvou zdechlinu.

„Bud' nám to tady necháte a nebo si to odvezte zpátky domů.“ Plešatý celník vyfoukl cigaretový kouř otci do obličejce a nechal ho podepsat nějaký papír.

Jakmile jsme se vzdali majetkového práva na nevkusné svítidlo, blondřatá úřednice viditelně dosáhla vrcholu. Byla jí nejspíš zima. Podívala se na hodinky a potlačila zívnutí. Blížil se čas na teplou snídani.

Zvuk pochodujících bot hlásil výměnu stráží.

O chvíli později se z kanceláře ozvalo bouchání razítka. Rychle jsme napcali všechny tašky zpátky do auta, než si celníci mohli své rozhodnutí rozmyslet. Otec natočil motor a rozjel se směrem k červenobíle pruhovanému tankovému dělu, sloužícímu jako závora mezi východní a západní Evropou.

„Teď a nebo nikdy.“ Procedil mezi zuby.

Zatajila jsem dech a sepnula ruce v modlitbě. Těžká závora se obloukem přesunula na kraj cesty. Za našimi zády slunce vystoupalo nad koruny stromů a polilo cestu na západ rozpuštěným zlatem.

Jako by někdo mávl kouzelným proutkem. Děravý povrch silnice se rázem proměnil v hladkou vozovku. Obrys krajiny před námi zázračně změnil barvu. Všechny kopce a pole se společně s uniformami celníků převlekly z tmavě šedivé na světle zelenou.

„*Grüß Gott.*“ Přátelský chlapík v pěřové bundě halasně pozdravil bavorským akcentem. Minutu si listoval našimi pasy, než nás blahosklonně odmávnul přes hraniční čáru. „*Wilkommen in Deutschland.*“ Usmíval se za námi.

„*Danke!*“ Vykřikla jsem z otevřeného okénka s blaženou úlevou. „Děkuju ti panebože. Dokázali jsme to!“

Zhluboka jsem se nadechla prvního doušku svobodného vzduchu. Chutnal lahodně, ačkoli malinko smrděl po kravincích. Cítila jsem v něm ale příslib dobrodružství a další nedefinované pozitivní kvality, které vzduch v komunismu rozhodně neměl. Radostný pocit mi naplnil plíce. Všechno, včetně trávy, nebe, domů a stromů, se v Německu zdálo daleko krásnější a čistší, než u nás doma.

Mraky se zdály pečlivě naškrobené, hladina řeky vycíděná. Ranní slunce zářilo zlatem na své pouti na západ. Každé městečko, kterým jsme vánočního rána projížděli, se honosilo bohatou dekorací. Ve všech zahradách, na balkónech i v oknech domů blikala barevná světélka. Nevěděla jsem, kam se mám dřív podívat. V Regensburgu jsme dorazili na dálnici a provoz kolem nás značně zhoustl. Nemohla jsem se vynadívat na procesí vozidel exotických značek, která nás bleskově předjížděla.

„Viděl jsi toho Mercedesa kabrioleta, tati? Ten ale byl, co?“ Poznávala jsem vysněné symboly výrobních značek na barevných čmouhách, které kolem nás kmitaly v levém pruhu jako dělové koule. „Hele, Renault Fuego. Opel Astra. Honda Accord. Toyota Celica.“ Jmenované modely jsem dosud viděla jen na obrázcích encyklopedie moderních aut, darované otci při Gianniho poslední návštěvě v Čechách.

Naše Škodovka se ukázala spolehlivá, ale zoufale líná. Při jízdě do kopce se pokaždé roztrásla a vydávala drásavé zvuky jako opotřebovaná rozbrušovačka. Naštěstí na německých dálnicích neplatil rychlostní limit, protože jinak bychom riskovali pokutu za pomalou jízdu. Otec, který v domácím prostředí na dálnicích bezkonkurenčně dominoval, se v teď Německu dožil neslýchaného ponížení. Musel se pokorně zařadit do pruhu rezervovaného pro nákladáky a karavany, ale i tady jsme blokovali provoz. Většina Němců se chovala slušně a málokdo na nás troubil. Někteří hodní lidé nám dokonce i soucitně mávali, ale většina řidičů na nás jenom nevěřicně zírala, jako bychom byli mimozemšťané cestující v kosmické lodi sovětské výroby.

Slunce stálo vysoko na obloze, když jsme kousek za Mnichovem zastavili na dálničním parkovišti. Připadala jsem si jako na matějské pouti. Po celém prostranství se rozsvěcovaly a zhasínaly vysoko zavěšené sněhové vločky, komety a hvězdy navzdor jasnému dennímu světlu. Ostatní řidiči mířili k benzínové pumpě. My jsme diskrétně zaparkovali za budovou gasthausu, kde měl otec v

úmyslu natankovat z kanystrů. Sotva se mu podařilo vpravit plechový trychtýř do nádrže Škodovky, odběhly jsme s máti hledat veřejné toalety. Po cestě přes parkoviště jsme se staly svědky nevídaných kouzel. Řidič s růžovými tvářemi namířil klíč na sportovní kupé a stříbrné auto v něm rázem poznalo svého pána. Zablikalo světly a radostně zapípalo. Dveře auta se pak samy od sebe zázračně odemkly.

Život na západě vypadal jako Arabela, která se stala skutečností.

Německé záchody samy věděly, kdy mají spláchnout. Voda začínala téct z nablýštěných kohoutků, jakmile se člověk naklonil nad umyvadlo. O sušičce rukou ani nemluvě. Zaujala jsem podezřením, že mi čte myšlenky. Stačilo, abych zvedla ruce, a už z ní foukal teplý vzduch. Nemusela jsem zmáčknout jediný knoflík. Úplně nejvíc ze všeho mě fascinovala čistota veřejných toalet na druhé straně železné opony. Ve srovnání s komunistickými záchodky vypadaly jako taneční sál.

Málem mi vyhrkly slzy do očí, když jsem otci vyprávěla o našem zážitku.

„Je to doopravdy úžasný. Musíš to taky zkusit.“ Popisovala jsem mu fenomén automatického rozprašování přírodních vůní uvnitř záchodové kabiny. „Můžeš klidně i prdět. Nikdo tě neslyší.“ Nadšeně jsem mu referovala, že se ze skrytých ampliónů na stropě line klasická hudba.

Byli jsme jediní, kdo se usadil k piknikovým stolům, abychom si na studeném vzduchu snědli podomácku připravený oběd. Žvýkala jsem housku se sýrem a soustředěně pozorovala hosty v samoobslužné restauraci. Klepala jsem se zimou a snila o tom, jak by bylo nádherné, kdybychom si mohli dovolit poobědvat v útulném motorestu jako ostatní zápaďáci. Obličje strážníků za velkým oknem zářily spokojeností. Pozorovala jsem pupkaté Němce s prsatými Němkami, jak si nakládají rozličné lákavé pokrmy na plastické tácy. Spořádaně postupovali v krátké frontě a dobromyslně přitom laškovali s usmívajícími se prodavačkami za

pultem. Ženy se zdály důstojné a uvolněné a chování mužů prozrazovalo vnitřní sebejistotu. S nonšalantní bezstarostností vytahovali z peněženek bankovky a nechávali štědré spropitné usměvavé pokladní v bavorském kostýmu. Nikdy v životě jsem předtím neviděla tolik spokojených lidí v jedné místnosti. Nikdo se podezřívavě nedíval přes rameno ani kritickým pohledem nezkoumal osazenstvo sousedních stolů. Snad jen naše malá skupinka venku na parkovišti vzbuzovala pozornost některých klientů. Neuniklo mi, že po nás bavorští strýcové nedůvěřivě pokukují, aby se přesvědčili jestli náhodou nejsme toulaví cikáni chystající se odcizit jejich drahé auto.

„Co kdybychom se podívali, kde to vlastně jsme?“ Otec si zapálil Spartu a nasál do plic kouř s výrazem člověka, jemuž se nedostává kyslíku. Rozložil na stole potrhanou mapu a prstem znovu projel celou cestu z domova až do Mnichova, jako by se chtěl přesvědčit, že se mu to všechno jenom nezdálo.

„Hele, tati. Ty jsi ještě nikdy v západním Německu nebyl?“ Napadlo mě zeptat se. „Jak to? Pracoval jsi přece jako špión v německé divizi?“

„Pššt. Dávej si pozor na jazyk, Trumpetko.“ Máti se kolem sebe nervózně rozhlédla, aby se ujistila, že nás nikdo neposlouchá. „Tohle slovo na veřejnosti vůbec nikdy nevyslovuj. Je to mezinárodní výraz. Chceš nás dostat do maléru?“ Spražila mě.

Nezdálo se však, že by otce moje nejapná poznámka vyvedla z rovnováhy. Sundal si z nosu hřmotné brýle a jal se čistit skla cípem flanelové košile.

„Za mých časů jsme v západním Německu ani neměli ambasádu.“ Prozradil mi. „Byl jsem několikrát pracovně v Berlíně, ale kromě mých dvou cest do Sofie jsem neměl příležitost sbírat zpravodajské materiály v zahraničí. To je ostatně důvod, proč se nebojím německých tajných služeb. Mám čistý svědomí.“

„Takže dneska jsi se poprvé v životě dostal na Západ?“ Připadalo mi divné, že jsou rodiče v něčem podobně nezkušenější jako já.

„Jo. Na dnešní den jsem čekal pětadvacet let.“ Vydechl kouř a přimhouřil unavené oči proti zimnímu slunci.

Najednou mi otec ve srovnání s hosty v motorestu připadal uboze ošuntělý a nejistý. Západní Němci byli pohodlně oblečeni do nových šatů, měli na nohou vyblýskané boty a řídili nadupaná auta s koženými sedadly.

„Není ti líto, že jsi neemigroval?“ Litovala jsem ho. „Kdybys byl v Americe, nejspíš by ses dneska vozil v Cadillacu.“

„Dost možná.“ Poškrábal se zamyšleně na hlavě. „Vrátil jsem se z Bulharska čtrnáct dní před invazí. Měli jsme s mámou akorát čas sbalit si nejdůležitější věci do Trabanta.“ Těžce si povzdechl. „Taky ti to připadá jako včera, Alice?“ Natáhl k máti ruku a pohnutě jí stiskl rameno. Rodiče mi pak vyprávěli, jak s čtyřletou Martou na zadním sedadle auta zamířili k hranicím. Postavili si stan v lese u Železné Rudy, aby si prý emigraci dobře rozmysleli a zvážili všechny možnosti, které se před nimi otevíraly.

„Byla jsem to já, kdo tátu přesvědčil k návratu.“ Přiznala se máti. „Cítila jsem, že bylo správné zůstat loajální k našim přátelům a kolegům a pomoci našemu národu bránit napadenou vlast navzdory nebezpečí, že přitom přijdeme o život.“ Zvedla se, aby sklidila zbytky skromné hostiny.

„Ale proč?“ Vykřikla jsem našťvaně. „Nikdo vám přece za vaši loajalitu nikdy nepoděkoval. Tátovi kolegové ho pozdějc zradili. Všichni kamarádi se na vás vykašlali, když jste na tom byli špatně. Nikdo z nich se nenamáhal, aby vám pomohl.“ Chtělo se mi brečet. „Kdybyste utekli, mohla jsem se narodit v USA. Všechno by bylo o tolik lepší! Obědvali bychom dneska uvnitř motorestu jako normální lidi.“

„Nemůžeš vědět, co by se s námi stalo.“ Matčina oduševnělá tvář nejevila náznak lítosti. „Život je jenom tak dobrý, jako jsme my sami.“ Smetla drobkou ze stolu a uložila zbylé jídlo do košíku. „Není až tak důležitý, kde ho žiješ.“

Zpátky na dálnici jsem si zlepšila náladu při pohledu na zasněžené štíty v dálce před námi. Provoz kolem nás zhoustl. Silniční zácpa v Předalpi přinutila rychlé vozy zpomalit. Sunuli jsme se teď dopředu šnečím tempem bok po boku s nablýskanými limuzínami a nadupanými kabriolety.

Konečně jsme si se západními Němci byli rovní.

„Koukej tati. Táhle jede americkéj džíp!“ Stáhla jsem dolů okýnko, abych pozdravila konvoj transportérů americké armády. Doprovázaly nákladňák vezoucí raketu zahalenou do maskovací sítě. „Škoda, že nemáme foťák, abychom si je vyfotili.“ Mávala jsem na vojáky. „Ahoój.“

„To by nám ještě tak scházelo.“ Zamračil se otec. „Kdyby nás Amíci viděli, že je fotíme, nejspíš by se na nás vrhli a strčili nás do basy. Dovedu si představit, že nosič jaderný hlavice, kterej převázej na tom obrovským nákladňáku, podléhá vojenskému tajemství.“

Žádný z Němců se nezdál nadšený ze skutečnosti, že si americká armáda dovoluje blokovat provoz na jejich dálnici. Byla jsem široko daleko jediná, v kom pohled na pruhovanou vlajku s hvězdičkami vzbuzoval upřímné nadšení. Sotva se nám podařilo americký konvoj předjet, otci se vrátilo ztracené sebevědomí. Byl nejspíš rád, že přece jen neřídí nejpomalejší vozidlo na německé dálnici. Po pár kilometrech se auta jedoucí naším směrem zařadila do jediného pruhu v přípravě na překročení rakouského hraničního přechodu.

„Nejdůležitější rozdíl mezi východní a západní částí Evropy je podle mě v tom, že se demokratické vlády nesnaží kontrolovat pohyb svých občanů.“ Prohlásila pohnutě máti.

Dívala jsem se s otevřenou pusou, jak řidiči vystrkují různobarevné knížečky z otevřených oken jedoucích aut. Rakouská pohraniční stráž se nenamáhala pasy studovat. Znudění muži v uniformě monotónně kývali hlavou a každé auto se západní poznávací značkou odmávli přes hranici.

„Tomu říkám svoboda!“ Otec vytáhl nový pas z náprsní kapsy. „Nikdo tady nikomu nestrká nos do života.“ Zářil obdivem. „Policajti člověka na západě neotravujou kvůli jeho přesvědčení nebo rasovému původu.“

Rakušáci měli na sobě vyžehlené uniformy a na pečlivě oholených tvářích jim seděl strnulý výraz, vyzařující benigní autoritu. Sotva spatřili československou poznávací značku, rázem zaujali nepřátelský postoj. Velící důstojník vyběhl ven z budovy celnice a zuřivě gestikuloval na otce, aby zastavil u strany hraničního přechodu. Vozidla se západními značkami kolem nás dál plynule přejížděla do Rakouska. Oficír vyštěkl v němčině a dva pohraničníci s puškami v rukou se výhružně rozkročili kousek před naším nárazníkem.

„*Tschechoslowakei?*“ Rakušákův obličej se zdál vysochaný z mramoru. „Kdo jste? A kam jedete?“ Soustředěně listoval stránkami pasů mých rodičů, než nám přikázal vyndat zavazadla z auta. Ignoroval všechny otcovy pokusy o zapředení přátelské konverzace v němčině. „*Und was is das?*“ S nedůvěrou si prohlížel dřevěný futrál na střeše naší Škodovky. „Sundejte to laskavě dolů.“

Výraz v pohraničnickově tváři naznačoval, že ví něco, co kromě něj nikdo na světě nevěděl. Začala jsem se děsit, že důvod, pro který se nás rakouští celníci rozhodli prohledat, má něco společného s otcovou profesionální minulostí.

Hlavy se otáčely naším směrem, zatímco otec rozvazoval gumová lana na zrcadle a s matčinou pomocí sundával těžký futrál z nosičů. Žádný ze západáků na nás nehleděl se sympatiemi. Vypadalo to, jako by nás všichni podezřívali z terorismu. Nejspíš si mysleli, že na střeše pašujeme samopaly značky kalašnikov, místo abychom si vezli lyže jako ostatní spořádaní občané. Skutečnost, že naše oblečení vypadalo obnošeně a čpělo benzínem, špatný dojem nepochybně prohlubovala.

„Otevřete to, *bittle!*“ Rakouský celník ukázal prstem na obal zrcadla, hluchý k otcovým námitkám, že náš dar československé autority opatřily celní pečeti.

Nakonec se otec musel ozbrojit kladivem a dlátem, aby z futrálu odstranil přitlučené víko. Zatímco usilovně páčil dřevěnou desku, nesmlouvavý Rakušák opatrně udělal dva kroky dozadu, jakoby se obával, že obsah futrálu vybuchne. Když spatřil blýštivé křišťálové zrcadlo, vyvalil oči z d'ůlků a chvíli očividně nevěděl, co má říct.

„*Das ist ein Spiegel.*“ Konstatoval překvapeně a zamával pažemi jako křídly, jako by se chtěl přesvědčit, že uvnitř futrálu nepašujeme rakouského celníka.

„*Ein Spiegel. Na ja.*“ Otec si odfrknul a dodal plynulou němčinou. „Bohemia křišťál je odjakživa světoznámý tým, že hází nejlepší odrazy.“

„Obávám se, že vám nerozumím.“ Muž v uniformě na něj vrhl uražený pohled, z kterého vyplývalo, že rakušáci nemají smysl pro český humor. „*Sind sie ein Kommunist?*“

„Pardon?“ Teď byla řada na otci, aby nevěřicně vytřeštil zraky. „To určitě ne. *Absolut nein.*“

CELOU CESTU k Brennerskému průsmyku jsme v šoku kroutili hlavou a snažili se vzpamatovat z veřejného zostuzení na hranicích.

„Nechápu, jak ten trouba došel k závěru, že jsme komunisti, jenom proto, že cestujeme z komunistický země?“ Máti se cítila dotčená. „Měla jsem se ho zeptat, jestli to, že se Adolf Hitler narodil v Rakousku, automaticky dělá ze všech Rakušáku nacisty.“

„To bys tomu dala.“ Zasmál se otec. „Nejspíš by nás poslal zpátky domů. Rakušáci nemaj pochopení pro český vtipy.“

„Že se nestyděj. Tři století zotročovali náš národ.“ Prohlásila jsem. „Usekli hlavy českým pánům a zakázali nám i mluvit rodným jazykem. Podle mě si Rakušáci vůbec nezaslouží, aby byli součástí západního bloku.“

Naštěstí se nám podařilo dorazit k italským hranicím bez dalších nepříjemných incidentů. Pohledný mladý důstojník ve vysokých kožených botách a upnutých kalhotách upřel zálibný pohled na rozpačitou máti. Dlouze porovnával fotku v jejím pasu se skutečnou podobou, než dvorně zsalutoval a vrátil jí dokument. Pobavený úsměv mu pohrával na rtech, když obcházel naši Škodovku, aby si poznamenal státní poznávací značku.

„*Bella macchina.*“ Mrknul na své kolegy, postávající kolem závory celnice jako publikum komického představení. „*Va veloce?* Je rychlá?“ Nepochybně žertoval, když otci kladl na srdce, aby dodržoval rychlostní limit na italských dálnicích.

Museli bychom padat z příkrého kopce, aby ze sebe naše béžová Škodovka vymáčkla 130 kilometrů za hodinu.

„Kam se vlastně podělo těch sto marek, který jsi nechal zapečetit do futrálu se zrcadlem, Jirko?“ Zmatkovala máti, když jsme přejeli na italskou půdu a zastavili na parkovišti za celnici. „Úplně jsem na ně z čirého rozčilení zapomněla!“

K naší nesmírné úlevě otec zatočil rukou jako profesionální kouzelník a vytáhnul složenou modrou bankovku ze sevřené dlaně. „Na mě se přece můžeš spolehnout, Aličko.“ Zubil se rošťácky. „Dřív než jsem ten futrál znovu zatloukl a naložil na střechu, strčil jsem si Kláru Schumannovou do kapsy.“

V zadní části budovy italské celnice se krčila směnárna. Otec západoněmecké marky zanesl dovnitř a za chvíli se vrátil ven s plnou hrstí lir.

„Je to dohromady asi sto padesát tisíc.“ Počítal šustící papírky po cestě do vedlejšího baru. „Život v Itálii je vskutku sladkej.“

Postavila jsem se s ním k pultu do fronty a sledovala baristu mačkajícího páčky na nerezové mašině, z které vytékala voňavá káva. Rozverný chlapík našlehal mléko horkou parou a posypal bílou pěnu kakaem. Máti se posadila ke kulatému stolku u okna a zasněně čekala, až jí přineseme cappuccino.

„Můžeš mi koupit zmrzlinu, tati?“ Upřela jsem pohled na reklamní plakát Algidy.

„Vyber si, co chceš.“ Otec benevolentně svolil.

„Kterou si ale mám vzít?“ Nebyla jsem zvyklá na tak rozmanitou nabídku. Studovala jsem obrázky dvou tuctů mražených výrobků a nevěděla si rady. Nikdy předtím mě nenapadlo, jaké dilema přináší příliš široký výběr. Doma v samoobsluze člověk málokdy našel víc než dva druhy nanuků.

Nakonec jsem si v dobré víře vybrala nejdražší z nabízených výrobků.

Ústa se mi zalila slinami, když jsem rozbalovala křupavý oplatkový kornout politý čokoládou. Posadila jsem se k máti ke stolu a v euforickém tichu si vychutnávala autentickou chuť Itálie. Rodiče srkali kávu. Z rádia se linula sentimentální kantiléna. Italští zákazníci štěbetali. Bezstarostní a uvolnění, jako by v životě neměli žádné problémy. Venku se mezi zasněženými štíty Alp valily chuchvalce mraků jako řeka šlehačky.

„Stejně je to všechno zázrak.“ Radovala se máti. „Koho z nás by v červnu napadlo, že se o Vánocích podíváme za Martou?“ Hlas se jí chvěl potlačeným vzrušením. „Myslela jsem si, že uplynou dlouhá léta, než se zase setkáme jako rodina. Nemůžu uvěřit, že nás dělí jenom pár okamžiků od chvíle, kdy znovu obejmou svoji dceru.“

„Tyhle Vánoce jsou nejlepší ze všech.“ Jásala jsem.

Připadala jsem si jako za starých časů, když jsem ještě byla malá holčička, a vánoční svátky přinášely kouzelnou atmosféru plnou lásky a naděje.

„Víš, co si myslím, mami? Ježíšek existuje uvnitř našich srdcí. Je přece daleko zábavnější dárky dávat, než je dostávat, že jo?“ Vzrušeně jsem poskakovala po silnici po cestě k autu. „Nemůžu se dočkat, až uvidím, jak bude Marta nadšená, když rozbalí mojí kouzelnou lampu!“

Museli jsme projet ještě jednou bránou se závorou, než jsme se dostali na italskou dálnici. Dvoupruhová silnice se zdála zavěšená mezi vysokými horami. Klikatila se nad propastmi a napříč vymletými koryty horských řek jako jemná krajka, a každou chvíli mizela v hlubokých tunelech.

„Jak dlouho muselo trvat, než tohle postavili?“ Žasla jsem.

Frčeli jsme dolů jako na horské dráze. Náhlá změna převýšení způsobila, že jsem na chvíli ohluchla.

„Nedovedu si představit, jaká úroveň inženýrství je zapotřebí ke stavbě tolika mostů stovky metrů nad zemí.“ Otcovy oči zářily obdivem. Ukázal před sebe na štíhlé betonové pilíře podpírající elegantní křivku vozovky nad nedalekým údolím. „Překvapuje mě, kolik peněz italský stát investuje do infrastruktury.“

„Z toho vidíš, že největší problém komunistického systému je korupce.“ Mínila máti. „Naše silnice by nebyly z polovic tak rozbité, kdyby velká část peněz daňových poplatníků každoročně nekončila v soukromých kapsách.“

O pár hodin později jsme překročili Pád a Škodovka se naplnila zkaženým zápachem linoucím se z hnědé hladiny slavného veletoku. Překvapilo mě, že špinavé řeky netekly jenom v komunistických zemích, kde zkorumpované vlády dovolovaly průmyslu drancovat přírodu. Vzhledem k tomu, že u nás všechno patřilo všem, nikdo si za nic nebral odpovědnost. Jenže z nějakého důvodu to v Itálii fungovalo podobně.

Slunce začínalo blednout nad Pádskou nížinou zahalenou závojem smogu. Blížili jsme se k Modeně, když se před námi nečekaně vynořila hradba vrat se závorami vedoucí napříč dálnicí, podobná té, kterou jsme projeli v Brenneru. PEDAGGIO. Hlásal italský nápis.

„Co to má znamenat?“ Zamračil se otec.

Sledovali jsme řidiče ve frontě před námi, jak podávají bílý lístek do okénka budky po straně kóje zatarasené závorou. Pokaždé se na elektronickém displeji mýta objevila rozdílná částka v lirách.

„To snad ne!“ Máti si vyděšeně prohlížela lístek, který jsme obdrželi během průjezdu první branou v průsmyku. „Tahle dálnice je soukromá.“ Rozblesklo se jí. „Italská vláda neinvestovala peníze daňových poplatníků do stavby mostů.“

Představa, že někdo vlastní dálnici, mi připadala divná.

„*Buongiorno*.“ Unavený výběrčí mýta vzal od otce lístek. Na displeji naskočila pěticiferná částka, reprezentující bezmála polovinu peněz, které jsme si na hranicích vyměnili.

Otec s tragickým gestem podal bankovky výběrčímu do okénka. Ten si je k sobě lhostejně přihrnul, jako by to byla hromádka suchého listí. Jakmile se zvedla závorá, otec zamířil k výjezdu.

„Nemůžeme si dovolit pokračovat po dálnici.“ Nervózně chrastil zbývajícími mincemi v kapse. Vyjeli jsme na bezplatnou silnici a zastavili u obrubníku na křižovatce, abychom si prostudovali silniční mapu. „Koukněte na to.“ Sledovala jsem otcův ukazovák zapíchnutý doprostřed papíru. „Nejsme zas tak daleko od Florencie. Můžeme jet alternativní cestou přes Apeniny.“ Projel prstem tenkou červenou linku, klikatící se na mapě směrem na jih. „Není to o moc delší než placená dálnice.“ V dálce se ozývala bouřka.

Začínalo se stmívat. Roje dálkových světel blikaly na dálničním mostě. Kola monotónně bubnovala na sváry mezi betonovými panely. Večerní vzduch mi připadal studený a vlhký. Zahalena v oparu, hradba Apenin se hrozivě tyčila na tmavomodrém obzoru jako nepřekonatelná překážka. Silnice, po které se otec rozhodl vyrazit, se vinula vzhůru k zamlženým vrcholům.

„Máme vůbec nějaký rezervní benzín, Jirko?“ Ptala se máti cestou nahoru zatáčkami. „Nebyl to poslední kanystr, co jsi nalil do nádrže?“ Okousávala si bezmocně nehty.

„Byl. Ale máme skoro plnou nádrž.“ Otec se rozlámaně vrtěl na sedadle a hrdinně potlačoval zívnutí.

„Panebože na nebi!“ Pokřičovala jsem se.

Doufala jsem, že nám zbyl dostatek mincí, abychom mohli Martě zavolat z telefonní budky, kdybychom se ztratili v horách.

Barevná vánoční světýlka nám blikala nad hlavou v každém městečku, které jsme projížděli. Stříbrné komety s dlouhými ocasy zářily na cestě k Betlému. Z osvícených výloh místních obchodů na nás vykukovali bělovousí staříci s pytli plnými dárků a polystyrénoví sobi, zapřažení do saní. Někdy jsme projížděli tak blízko lidských obydlí, že jsem skrz okna zahlédla italské rodiny shromážděné kolem svátečních stolů. V rohu každé místnosti zářil neodmyslitelný stromeček jako na obrázku.

„Půjdem spolu do Betléma, dudlaj, dudlaj, dudlajdá.“ Napadlo mě zazpívat české koledy. „Ježíšku, panáčku, já tě budu kolébat. Ježíšku, panáčku, já tě budu kolébat.“

Vzhledem k tomu, že jsme v autě neměli rádio, museli jsme si hudební kulisu vytvářet sami. Otcova zkratka přes Apeniny se ukázala mnohem delší, než se původně jevila na mapě. Už jsem vyčerpala repertoár vánočních písní. Mlha zhoustla jako smetana a světélkující výzdoba nás začínala oslepovat. Otcí za brýlemi zrudly žluté oči. Máti si třela spánky v snaze ulevit narůstající migréně. Motor auta nařikal jako v smrtelné agónii. Hrozilo, že se každou chvíli přehřeje. Mířili jsme stále výš a výš do neproniknutelných mračen, jako bychom se měli dostat do ráje. Krátce předtím, než jsme dokázali překonat bod zlomu, se na palubní desce Škody rozsvítila oranžová kontrolka.

„Jedeme na rezervu, děvčata.“ Otec prolomil bázlivé ticho. „V nádrži zbývá maximálně pět litrů.“

Blížili jsme se k vrcholu po okraji černých propastí. Pod koly křupal štěrk a pneumatiky podklouzávaly na vlhké silnici. Začalo mi kručet v prázdném žaludku. Pálily mě oči, ale bála jsem se je zavřít. Upřeně jsem pozorovala otce unaveně kroutícího volantem. Začínal postupně ztrácet koncentraci. Máti však řídit neuměla a já jsem byla příliš mladá na to, než abych ho mohla za volantem zastoupit. Ve strachu z pádu do prázdnoty jsem začala šeptat modlitby. „Svatá Maria, matko boží. Pros za nás hříšné, nyní i v hodině smrti naší. Amen.“ “

Nezbývalo než pevně doufat v zázrak.

Snad proto, že jsme se skoro dotýkali nebes, moje zoufalé prosby byly brzy vyslyšeny. Kluzká vozovka se pod námi narovнала a sklopila dolů. Opona husté mlhy se zázrakem rozestoupila a odhalila našim překvapeným zrakům shluk městských světel v údolí. V polovině kopce otec po cestě dolů vypnul motor. Pokračovali jsme v tichu samospádem, dokud se za poslední serpentinou ze tmy nevynořila cedule se názvem Martina bydliště. Naše auto zpomalovalo během průjezdu hlavní ulicí. Popisná čísla domů se snižovala, až jsme se sami zastavili před plotem Pappazzaniovic zahrady.

„*Veni, vidi, vici.*“ Máti si při pohledu na rodiště Leonarda da Vinci vybavila nesmrtelný výrok Julia Cesara. „Hurá. Přijeli jsme, uviděli a zvítězili!“ Radostně zatleskala rukama jako malé dítě. „Člověk musí mít nejdřív pořadnou smůlu, aby se na něj usmálo trochu štěstí.“

